

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
 Pe jumătate an . . . 14— "
 Pe 3 luni . . . 7— "
 Pe o lună . . . 2 40 "
 Numărul poporal:
 Pe un an . . . 4— Cor.
 Pe jumătate an . . . 2— "
 Pentru România și
 America . . . 10— franci.
 Numărul de zi pentru Ro-
 mania și străinătate pe an
 40 franci.

ROMÂNUL

REDACTIA
 și ADMINISTRAȚIA:
 Strada Bathyányi Nrul 2.
 INSERTIUNILE
 se primesc la adminis-
 trație.
 Mulțămite publice și Loc
 deschis costă șirul 20 fileri.
 Manuscriptele nu se în-
 napoiază.
 Telefon pentru oraș, co-
 mitat și interurban Nr. 730.

Cauza română

de dr. Cassiu Maniu

Advocatul harnic — vir bonus — înainte de pertractare studiază cauza ce o reprezintă din punct de vedere atât al atăcării, cât și al apărării. Ca să putem susține cu vrednicie cauza română fiecare Român prin urmare are datoria a fi avocatul ei pregătit bine în lupta politică națională unde izbânda numai prin triumful virtuților publice în sânul națiunii se poate cuceri.

Cauza română de atâtea ori suferă eșecuri, de câte ori slăbește în noi principiul cel bun, de câte ori vom aștepta învingerea în afară de întărirea cultuii virtuților publice în sânul neamului nostru românesc. De câte ori am avut noi Românii prilejuri de a zdrobi jugul rușinos al sclăviei! Am avut bărbați destoinici spre marea faptă, dar neamul a ignorat cauza română și ca urmare a ignoranței sale îngrozitoare s'a lepădat de marile virtuți ce făuresc împărății neatârinate, respectate și mândre.

Ce este așa-dară cauza română? Cauza română este deșteptarea fiecăruia Român la conștiința personalității națiunii române, la conștiința drepturilor acestei personalități și cultul sacru al datoriei fiecăruia Român de a lupta pentru respectarea internă și cea externă a acelor drepturi.

Atât de sfântă este prin urmare ideea ce trebuie să o nutrim despre problema asta grandioasă, dela care atârână întreagă existența a întregului neam, încât ori ce abatere dela drumul ce duce spre atingerea idealului este o crimă, ce se pedepsește și în cer și pe pământ. *Și trebuie să fie pedepsită!*

Ca să cuprindem cu sufletul crima asta, ca pe viitor să nu mai suferim pe acei criminali, cari azi încă se tot provoacă, că nu au știut ce au făcut, ținem a împărtăși tuturor părerea noastră despre cece pretinde cauza română.

Cari sunt acele atribute, cari constituiesc orice personalitate?! Ce trebuie făcut, ca acele atribute să se înființeze la a noastră națiune, dacă ține la vrednicia personalității sale? Și în sfârșit ce scăderi se pot descoperi în politica militantă a noastră, dacă o analizăm din punct de vedere al respectării drepturilor ce compet fiecărei națiuni constituită dela fire, ca o personalitate istorică individuală?!

Precum în individul omenesc personalitatea o constituiesc: un centru de forță conștientă adică sufletul, spiritul hiperorganic împreună cu conservarea integrității și vivacității acelei vieți conștiente prin susținerea identității gândirii, dorinții și voinței în curgerea întregii vieți a individului, tot așa personalitatea națiunii o formează spiritul național propriu și identitatea aceluia în cursul veacurilor. Astea două atribute esențiale trebuie prin urmare să se afirme și în politica unei națiuni, pentruca ea să aibă drepturile personalității sale naționale. Politica națiunii noastre pretinde așadar reconstruirea unui centru hiperorganic, adică a unui tribunal național, ca centru spiritual activ, de forță conștientă, și pretinde ca teritoriul național să-și păstreze hotarele ființei sale etnice neatrinse. Limitele astea etnice sunt tot așa esențiale, pentru personalitatea națiunii, ca pentru individ păzirea identității, egoității, a conștiinței eului propriu, pentruca să aibă rostul personalității unitare și a continuității. Din eroizmul ce desfășoară o națiune

pentru păstrarea hotarelor sale etnice se naște fenomenul idendității sale, izvorul continuității, al tradițiilor și al destinului său istoric.

Acesta este rolul vieții politice, scopul și temelia tuturor luptelor mari politice. De aici urmează însă și responsabilitatea grea și mare a fiecărui Român, pentru toate faptele și gândirile sale cele mai ascunse, că oare conglăsuiesc desăvârșit ele cu această pozitivă și luminoasă concepțiune despre esența cauzei române.

Vor avea răspundere grea criminalii, cari se poartă ca niște oameni mișei, fără caracter, dar au știut, că orice abatere dela idealul politice naționale contribuie la desființarea personalității națiunii; ca niște oameni degradați și degenerați, dacă nu au baremi sentimentul vag al sfințeniei cauzei noastre comune române.

Luptele politice numai astfel vor aduce izbânzi, dacă acel tribunal național va fi în mijlocul nostru o forță în adevăr conștientă de responsabilitatea sa și va fi un centru de veghe, de apărare și unde trebuie de atac, de disciplină severă.

Căci fără disciplină severă, fără stăpânire de sine, fără de năpraznica virtute a cârmuirii de sine, nici când nu s'au putut forma personalități naționale, nici când nu s'a dezvoltat sentimentul responsabilității, necum la individul singuratic, dar cu atât mai puțin la un organism istoric și etic cum e personalitatea unei națiuni.

Iată dar întâia virtute publică — ocârmuirea de sine —, care ne dă în mâni firul ariadnic pentru a ieși din labirintul de intrigi, de ispitiri, de nedumeriri, de corumperi, de nepăsare păcătoasă și de crasă neștiință a căror jertfă este viitorul nostru național.

Insemnări literare

„Cenacolo vinciano“

de: E. Lovinescu

(Note de drum)

În acest Milan, în care viața modernă s'a așternut cu atâta belșug de forme peste vechea cetate romană, în acest Milan al electricității, al usinelor, și al largilor străzi tăiate de curând, în această înfloritoare capitală a industriei italiene, pașii călătorului grăbit nu se îndreaptă spre semnele trufașe ale unei prosperități pripite, ci se îndreaptă mai de grabă spre puținele urme ale unui trecut glorios.

Iată pentru ce, trecând cu vederea palatele moderne, ne ducem cu toții, într'un adevărat pelerinaj, spre îndepărtata biserică *Santa Maria delle Grazie*, în care se adăpostește unul din cele mai strălucite capod'opere ale picturii italiene: „il cenacolo vinciano“ sau „Cina cea de taină“ a genialului Leonardo da Vinci...

*

Biserica *Santa Maria delle Grazie* e o veche clădire începută încă de pe la mijlocul veacului al XV, peste care a trecut și mâna marelui Bramante. Poarta din mijloc tăiată de Bramante e un model desăvârșit al artei Renașterii. De-altminteri, biserica în întregimea ei nu are

nimic deosebit nici pe dinafară, nici pe dinăuntru. Tablourile nu au nici o valoare.

La stânga însă e sala de mâncare a mănăstirii ce se afla aci odinioară, de-asupra căreia sunt scrise aceste două cuvinte evocatoare: *cenacolo vinciano*.

Stau o clipă. Am o temere. M'aș întoarce... Am cetit atâtea asupra acestei *Cine*; în jurul ei stau atârinate atâtea ghirlânzi de laude seculare; peste dânsa s'a revărsat atâtea entusiasm, încât o văd ca într'o aureolă. Pulberea de aur a timpului a încărcat-o de glorie și de poezie. Imi va apărea ea acum așa cum o zăresc prin ochii atâtor artiști și poeți ce au preamărit-o și cântat-o?...?

Un sentiment de temere se naște, — sentiment pe care l'am încercat înaintea atâtor capodopere, dar mai ales înaintea *Partenurului* acest vis al unei întregi tinerețe studioase... Il încerc și acum. Mi-e frică de sborul unei iluzii scumpe; mi-e frică de zdrobirea unei icoane care plutește acum biruitoare în imaginația mea.

Pășesc totuș.

Nu e nici o înșălăciune; nu e nici o desiuizie. Totul strigă cu putere că ne aflăm dinaintea unui adevărat capodopere, pe care laudele nu l'a ridicat mai sus decât se cuvine, așa cum se întâmplă de cele mai multe-ori. E o minune ce-ți dă fiorul sfânt al artei, și pe care o poți admira fără prețiosul ajutor al imaginației, — ci deadreptul și intuitiv, cu toată vitregimea

timpului, cu toate împrejurările puțin prielnice prin care a trecut în scurgerea veacurilor...

Cincizeci de ani după compunerea ei, pretura începea a se șterge. Sala era umedă; ploile o atingeau prelingându-se pe ziduri. Bucătăria de-alături își trimitea fumul peste divinile colori ale lui Leonardo... În 1652, călugării — adevărați barbari — pentru a mări poarta ce era sub *Cină*, tăiară picioarele Mântuitorului și ale Apostolilor de lângă dânsul, cu deosebire ale lui Ioan... Această mutilare nu fu decât începutul atâtor nenorociri ce i-se pregătea.

Pictori nedibaci se încercară s'o zugrăvească din nou pentru a repara distrugerile timpului... La intrarea Francezilor în Milan, la 1796, Bonaparte, acest ocrotitor al artelor, porunci ca biserica *Santa Maria delle Grazie* să fie ferită de neplăcerile oricărei ocupațiuni. Ordinul nu fu ascultat... Sala de mâncare unde se adăpostea *Cina* lui Leonardo deveni mai întâiu grajd apoi fu înălțată la gradul de depusit de fân. Mai târziu pentru a fi ocrotită de orice năvălire, i-se zidi ușa din afară; dar, în 1801, în urma unei inundații, apa pătrunse în sală... Numai, după această dată, tabloul lui Leonardo avu o soartă mai bună... Marea lui frumuseță fu înțeleasă cum trebuie și se luară măsuri împotriva dușmăniei timpului și a nepăsării și nepriceperii oamenilor...

*

Aceste sunt norocirile, prin cari a trecut unul din cele mai recunoscute capod'opere ale

Celce nu se ști stăpâni pe sine, nici când nu va aven virtutea ocârmuirii de sine, o virtute fără care nu este cultură, nici religiozitate sinceră, nici faptă bună. Pentru asta cu drept cuvânt se chiamă virtute „năprasnică!“ Ea este cheia marelui probleme a cauzei române! Despre virtutea asta se poate zice adagiul sacru, că *Ea este calea, adevărul și viața!* Dar tot așa adevărat este, că ea este acea cale strâmtă, ce se deosebește de drumul cel larg al păcătoșilor, al trădătorilor de neam, al pângăritorilor spiritului propriu al națiunii, al vânzătorilor cauzei române.

Întărirea cultului mai ales al acestei virtuți a lipsit indivizilor ce împreună alcătuiesc națiunea română. A lipsit fiindcă virtutea asta pretinde treapta înaltă a culturii, ce a lipsit cu desăvârșire din cauza năvălirii barbarilor, ce a încetat numai la sfârșitul veacului al XIX-lea cu alungarea semilunii de pe teritoriul românesc.

In urma năvălirilor cutropitoare ale barbarilor, munca națională a fost oprită în drumul dezvoltării sale organice. Va să zică eforturile singuraticilor nicicând nu au atins treapta unei conștiințe coordonate înmprumutate în vederea unui scop mai înalt național. Unde lipsește un scop comun mai înalt, dela sine urmează anarhia muncii între singuratici și numai virtutea creștinească a ocârmuirii de sine mai susține oarșicare armonie între forțele omenesti, cari deslănțuite se întrunesc pe sine.

Dacă vrem izbândă cauzei române, dacă vrem întruparea strălucitului ideal național, avem sacra datorie a desvolta mărta virtute creștinească dar și politică, care a ocrotit pe străbunii noștri, încât nu au devenit prada anarhiei morale și intelectuale, deși au fost sfâșiați prin anarhia muncii naționale.

In definiția dată cauzei române este înfățișată platforma, pe care se dă înverșunata bătălie pentru personalitatea națiunii române. Ea cuprinde în sine punctul de convergență al tuturor eforturilor, a tuturor faptelor, sentimentelor și chibzuirilor noastre. Ea este calea cea strâmtă — dară numai pentru cei superficiali, pentru cei fără de cultură adevărată, pentru cei lipsiți de energia duhului. Ea este ca-

geniului omenesc. Ai crede la început, că în urma atâtor profanări a apei, a fumului, a militarilor brutali, și cea și mai cruntă a pigmeilor ce s'a incumentat să măzgălescă, ceace zugrăvise Leonardo, ai crede, zic, că tabloul trebuie să fie de nerecunoscut, apărându-ne mai mult ca o umbră de tablou, glorioasă de sigur, dar departe de a ne deștepta o înaltă simțire de frumusețe. Cu toate aceste, nu e așa. Timpul și Vandalii n'au putut distruge tot. Ceeace rămâne e încă frumos, senin, purtând semnul divin al geniului lui Leonardo... Și aceasta o vezi chiar dela început. Cum intri, pe părțile laterali ai salei sunt două copii ale *Cinei*: una de Marco d'Oggiono, un elev al lui Leonardo, și cealaltă de Andrea Solario... Sunt frumoase de sigur, mai ales cea dintâi, dar sunt *satecore*. Ne fiind prevenit, le iai drept originalul lui Leonardo, și simți o puternică nemulțumire. Așa picturi ai mai văzut; nu au nimic în ele care să vâdească un geniu și să îndreptătească o admirație universală a cunoscătorilor de artă... Dar abia ai pășit în fundul salei și descoperi, mai în umbră originalul! Totul se schimbă; nici nu se poate o asemănare între copii și originalul ce a avut atât de îndurat... Frumusețea acestuia te câștigă deodată; recunoști un capod'operă. In ce stă însă aceasta frumusețea?

E greu de hotărât. Dar cea dintâi senzație, pe care o are oricum în chip izbitor, e *imaterialitatea* întregului tablou. Pare că plutește; ai crede că e un vis... Oamenii aceștia răspân-

lea adevărului și a vieții naționale! Ea este calea, pe care intrăm la împărăția cea românească.

Blaj, la 3/15 Maiu.

Mangra, Tisza și „Tribuna“

(Din broșura dlui dep dr. Alex. Vaida-Voevod)

Cuvânt înainte

„Nimic nu este mai expus controlului public, decât coloanele unui ziar. E o carte deschisă, în care cește oricine. Dacă potrivnicii noștri ar fi găsit în „Tribuna“ un singur articol, o singură frază sau măcar un cuvânt de tradare, nu s'ar fi năpustit asupra lui ca *hienele*, arătând lumii întregi dovada mult așteptată?“

„Meșterul de oglinzi“, „Tribuna“ Nr 39—1911.

Nimic nu este mai greu pentru publicul cetitor al unui ziar scris șiret și echivoc ca „Tribuna“, decât să descopere tendințele adevărate, pe cari le servește un astfel de ziar. Căci cetitorul de gazete, fugind cu ochii repede peste foile tipărite, numai rar observă înțelesul ascuns al cutărei fraze încurcate din coloana din urmă, care stă în contradicere logică cu premisele lansate într'o frază sforăitoare din coloana primă.

Ingăimarea sofistică de ieri a ziarului se lovește în cap cu ghiveciul lui echivoc de azi. Ce s'a tipărit înainte cu câteva luni, azi, cu aceleași litere cicero, este declarat de „redacția“ ori „direcțiunea ziarului“ de minciună. Zadarnic se provoacă bietul cetitor la datul și numărul ziarului, că d. e. „Tribuna“ în Nr. din 24 Iunie 1910 a scris:

„In contra acestui comitet s'au ridicat acuze grave... el este învinovățit, că a făcut greșeli în conducerea *alegerilor* și a *contribuit astfel la înfrângerea...* partidului. Acuzele au aflat expresie publică nu numai în coloanele ziarului nostru“, citarea numărului și datului este un argument mai puțin zdrobitor, decât gravitatea cu care îndrăznește să răspundă tot „Tribuna“ în 2 Martie 1911, deci după zece luni: „Nu că de nenumărateori, dar *nici o singură dată* ziarul nostru (!) nu a adus *comitetului* acuzația, că el ar fi de

diți în jurul unei mese, cu mâncarea dinainte, ne par niște oameni de carne, niște trupuri cu niște suflete plutitoare... Și ce armonie în așezarea și în fizionomia fiecăruia! Momentul ales de pictor e acela în care Mântuitorul vestește ucenicilor săi că unul dintre ei l'a vândut. Mirarea îi cuprinde pe toți, și această mirare fuge de pe un obraz pe altul, luminându-le în chip deosebit. Fiecare se miră altfel... Ai putea să le ghi-cești sufletul numai după cum a știut pictorul să le zugrăvească uimirea în trăsături... Fiecare Apostol are o personalitate vie; pe fiecare ai putea să-l numești numai după cele cunoscute din Evanghelie: iată dulcele Ioan, iată devotatul și simplul Petru, iată trădătorul prefăcut Iuda, care se miră și el...

Și ce perspectivă are întregul tablou! ce privește frumoasă se deșterne prin geamul din fund, aceeași privește ce se desfășură în spatele *Giocondei*, celalalt capod'operă al lui Leonardo! Indemn deci pe oricine, ca, oricât de puțin ar sta în Milan, să lase la oparte toate ademenirile civilizației practice de astăzi și să-și îndrepte pașii cătră modesta biserică *Santa Maria delle Grazie* spre a-și înălța sufletul în contemplarea unei minuni artistice.

Bordighera, 10 Aprilie 1911.

vină pentru înfrângerea dela *alegerile parlamentare*. E o supremă inconștiență să afirmi *neadevăruri atât de sfruntate*. Cetitorul ar dori să se convingă dacă într'adevăr ziarul lui, despre care crede că e *extrem de național* este *mincinos* ori nu. Căci dacă este *mincinos*, atunci nici oamenii, cari îl redactează *nu pot fi conduși de gând curat*, după ce ei „ne dau credințele intime ale sufletului lor“, neavând „zgardă oficială la gât“. Dacă deci „credințele intime ale sufletului lor“ sunt *mincinoase*, atunci și *naționalismul* lor va fi *mincinos* — gândește cetitorul. Spre a se convinge, ar trebui să studieze însă toată colecția ziarului. Cine are colecția, nu are timp, dar nici poftă să se supună la tortura de a receti tot spanacul tipărit al „Tribunei“. In doze mici, cotidiene, mai merge să cetească cineva „Tribuna“, dar în doze mari — colecția produce senzații desagrabile prin bombastul *hivocităților* și *minciunilor* ei vertiginoase. Câți inși dintre Români vor fi avut deci abnegația să se supună martiriului, pe care îl pretinde „Meșterul de oglinzi“ în citatul de mai sus? Și câți inși au la îndemână colecția? „Tribuna“ deja a doua zi servește doar scopuri mult mai folositoare, decât în ziua când o aduce poșta. Într'o casă copiii își leagă cărțile în ea; într'alta hârtia ei se folosește de surogat de așchii, spre a se aprinde focul în sobă; forfecată la margini decorative, împodobește bldarul pe sate; ba o mai găsește omul și prin porumbiști. Si din capetele Românilor cinstiți ar evapora repede otrava minciunilor ei, dacă redacția și „comanditarii“ nu s'ar îngrijii zilnic de nouă doze de toxine emetice și narcotice.

„Tribuna“ a tot țipat să se aducă „probe“, „dovezi“, că ea „tradează“, că scrie echivoc, că scrie „neadevăruri“. Nu a fost de ajuns, că comitetul partidului național român a înfierat desertarea „Tribunei“. Nu a fost de ajuns, că bărbați ca d-nii N. Iorga, C. Stere și Aurel C. Popovici au condamnat campania ei fratricidă. „Tribuna“, tot așa ca și clandestinii ei stăpâni și literații seduși de ei, pretinde „dovezi!“ Sper că publicul românesc va găsi în broșura aceasta *dovezile*, pe cari de un jumătate de an le cere „Tribuna“. — „Meșterul de oglinzi“ zice: „coloanele unui ziar sunt o carte deschisă“. Am frunzărit deci și eu în cartea aceasta. „Muncă de hienă“ — va țipa „Tribuna“. Ei și? Rog pe cetitor să vadă ce a desgropat „hiena“. Sunt tot citate din „Tribuna“. Dacă aspectul acestor citate e urât, conținutul lor *mincinos*, iar mirosul lor neplăcut, „Tribuna“ poartă vina.

A cui politică o face „Tribuna“?

Contele Tisza a rostit în discursul său ținut în 12 Iulie 1910 în cameră cu vintele: „In politică poate să aibă o acțiune numai două scopuri: ori trebuie sporită puterea taberei proprii, ori trebuie înfrântă, slăbită, puterea contrară. Principiul acesta este o axiomă de valoare dogmatică a strategiei politice. Orce acțiune *politică cinstită* a unui partid, a unui singuratic ori a unui ziar, nu poate avea alt rost, decât să întărească tabăra proprie ori să slăbească pe contrar“.

Să analizăm, fără nici o patimă, calm obiectiv și rece, oare din punctul de vedere al dogmei de tactică politică, fixă și scurt și precis de contele Tisza: *a cui politică o face „Tribuna“?*

Contele Tisza, zice în vorbirea sa ținută la 12 Iulie 1910 în cameră: „... aceia, cari se girează și acuma, *pe nedrept*, ca reprezentanții chemați ai naționalităților și ca conducătorii lor, pot acuma să afirme aceasta cu mai multă îndreptățire, decât înainte cu câțiva ani și am putut experia cu îngrijorare faptul, că dintre concetățenii noștri nemaghiari bărbați distinși, cari înainte cu câțiva ani ar fi putut fi angajați la o acțiune patriotică, întristați, disgustați s'au dat la o parte.

Dv. (deputații români) v-ați putut convinge, că ați umblat pe picioare de lut, când, v-ați deelar atât de puternici. *Puterea și influința Dv. asupra conaționalilor Dv.* nu e de loc atât de mare, precum ați străduit să o prezentați prin o activitate conștie de ținta urmărită... doar se va trezi în fine și va păși la fapte acel element *adevărat conducător* al societății concetățenilor noștri nemaghiari, care întrece mult pe dnii agitatori, atât în privința influenței, a forței, cât și în privința valorii intelectuale și morale... „Precum am arătat la începutul discursului meu, a fost un moment în trecutul cel mai apropiat, când într'adevăr eram puțini, cari am crezut și am cutezat să spunem, *că domniile aceștia* („agitatorii” români) *zadarnic se prezintă ca conducătorii Românilor și reprezentanții lor chemați; trecerea lor nu are rădăcini adânci în masele mari ale românismului, puterea lor nu este așa de tare și este de lipsă numai de o pășire curajoasă și hotărâtă, ca această imaginată putere, această cetățuie de cărți de joc, această fata morgana să ni se înfățișeze în toată golătatea ei*“.

Ioan Slavici scrie în broșura sa „Sbuciu-mări politice la Români din Ungaria” Pag. 56: „Numai puțini dintre fruntașii Românilor au avut bărbăția de a înfrunța și furoarea teroriștilor români... și de a-și da *adevăratul gând* pe față.

Unul dintre aceștia a fost și părintele Vasile Mangra, acum vicar episcopesc și membru al Academiei Române, om pe care Români erau deprinși a-l vedea totdeauna în fruntea mișcărilor naționale.“

La pag. 63: „nu există nici o lege, în virtutea căreia s'a constituit acel comitet și sunt foarte mulți Români, cari nu recunosc *autoritatea lui*“.

La pag. 77: „N'a avut comitetul și nu are *autoritate* și zadarnice sunt și silințele de a i-o da și încercările făcute spre a salva aparențele“.

La pag. 81: „câți-va oameni orbiți de patimă ne fac de răsul lumii“.

La pag. 97: „Poate comitetul să ia hotăriri cu „unanimitate” și să „decreteze” ori și ce, dar nu e nimeni sigur, că *partizanii și organele de publicitate* ale partidului vor ține seamă de dispozițiunile luate de „marele” comitet“.

La pag. 109: „S'a putut convinge ori și cine, că acest „reprezentant legal” (adecă comitetul) nu dispune de nici unul dintre organele de publicitate ale partidului, nu e în stare să ia hotăriri și nu poate să pornească nici o acțiune, *căci nu ține nimeni seamă de dânsul*“.

† Paulina dr. Lucaciu n. Serbac

În mijlocul unei activități de a conduce o casă preoțească, de a îngriji de soțul său, de a îngriji ca preoteasă română de 4 comunități bisericesti, o parohie și trei filiale, ca o Româncă per eminentiam adevărată a adormit în Domnul, s'a stins pe neașteptate preoteasa Paulina dr. Lucaciu n. Serbac din mult vestitul sătuleț Șișești și la înmormântarea acestei fiice mari a poporului român am asistat și eu împreună cu o mare mulțime de intelectuali în frunte cu președintele partidului național II. domn Gheorghe Pop de Băsești și fiica sa doamna Elena Pop de Băsești m. Tr. H. Longin și alți intelectuali veniți și din depărtări mari chiar, iar preoțimea a fost reprezentată prin peste 50 preoți și mai mulți protopopi și arhidiaconi.

Înmormântarea acestei preotese române s'a făcut în chip frumos și impunător prin 12 preoți pontificând părintele arhidiacon din frunțașă comună Boriești: Gheorghe Șuta, care a rostit și predica funebrelă, iar iertăciunile le-a rostit părintele din Tăușor I. Stan. Paulina dr. Lucaciu a fost înmormântată de partea dreaptă de sub cupola grandioasei biserici din Șișești. Deci părintele dr. Lucaciu, acest gură de aur și uriaș al Românilor nu mai are soție, e văduv, nu mai are inger păzitor, căci adormita în Domnul, Paulina dr. Lucaciu i-a fost un adevărat inger păzitor și consolator. Pare, că o văd pe această jertfă a iubirei de neam, pe acest asemenea martir împreună cu părintele dr. Lucaciu, cum aleargă în 1889 în grabă febrilă la Arhiepiscopul său în Gherla să ceară intervenirea Arhiepiscopului la scoaterea din temnițele Sătmarului a iubitului său soț, ale cărui suferințe încep a se întepi cu deosebire din acest an.

Acum fericita în Domnul Paulina Lucaciu nu mai umblă dela ușa temniței dela Sătmar la ceea a temniței Seghedinului și a Budapestei, nu cerșind nici odată, că ea nu s'a umilit în fața unui porcolab, ci femeea aceea harnică, preoteasă adevărată, Româncă conștie, așa cum a fost ea

în simplitatea ei cu aceea simplitate, ce îi era caracteristică, se impunea vrând nevrând, deci nu umbla cerșind, ci pretindea intrare în temniță la soțul său și la tata micuțului Vasile, azi candidat de avocat, fiindu-i acesta singurul însoțitor și pe căile la București, la institutul Oteteleșan și azilul Elena Doamna, unde erau la creștere cele două fiice ale sale Veturia azi măritată și Tulia și ea măritată, precum și pe calea lungă împreună cu primii peregrini români la Roma sub conducerea metropolitului Mihali, ca să-și vadă și să-l mângăie și pe fiul său Epaminonda azi dr. Epaminonda Lucaciu înstrăinat în America, căci după cum foarte bine a accentuat părintele Archidiacon G. Șuta sub decursul predicii rostite de D-sa... „...și Tu Prea Iubite Vasile dr. Lucaciu, scumpul nostru prieten, care ai suferit o viață întregă pentru drepturile neamului Tău, iată neamul Tău n'a dat pâinea de toate zilele fiului Tău, ci a trebuit fiul Tău și-al scumpei Tale soții, acum adormită în Domnul să iee în mână băta, toiagul pribegiei amare la America!... etc.

Da fericita în Domnul Paulina Lucaciu o astfel de viață a dus ea. Își grijea casa în cea mai mare singurătate, căci fiicele în România, unul dintre fii în Roma, abia micul Vasile era cu ea, apoi pe săptămâni lipsia de-acasă mergând la Sătmar, Seghedin la vestitul „csillag börtön”, ori Pesta, apoi de-acolo iară la București și Roma, apoi Seghedin și de-acolo Șișești.

De-aci i-s'a și început boala ei, care pe voi-nica femeie, zdravăna figură, în sfârșit a doborât-o la pat și de-acolo în mormânt. Viața ei întregă îndată după măriș a fost un lung lanț de suferințe, care lanț și-a avut ochiul ultim în mormântul de sub partea dreaptă a cupolei sfintei biserici din Șișești...

„Și te-ai dus dulce femeie
Și te-ai dus măicuța noastră
Floare-albastră, floare-albastră
Totuș este trist în lume...“

Dela crasna.

„*Tribuna*” în *primarticoli* ei este un fidel ecou al celor susținute de Tisza și de Slavici.

În nr. 255, 9 Dec. 1910, într'un număr *poporal*, „Tr.” scrie:

„Ci-că s'ar răfui mai întâi cu d-nul Mihu, ale cărui aluzii la câțiva membrii marcanți ai partidului ar fi lăsat niște nedumeriri în *ceata oficială*! Mă rog, asta e slobod și cei câțiva „oameni marcanți” sunt în dreptul lor să lămurească: ce-o fi voit să înțeleagă iubitul nostru diplomat dela Vinerea? Căci într'adevăr, după concepția curentă, e o cutezanță, e o crimă să lași o umbră de bănuială asupra capacității politice intangibile a „membrilor marcanți!..“

„Și după ce a dat gata pe d-nul Mihu și a dat un pronunțament apodictic pentru curajul de a avea și d-sa păreri libere, comitetul va trece la „*Tribuna*”, ca s'o lumineze și pe asta, pentru că s'a dat cu ponos la „cei mai de seamă bărbați conducători ai noștri”. Mă rog, e slobod și asta! În lumea asta de naivități și de confușiune a datoriiilor fiecăruia, comitetul poate să-și procure și plăcerea de a se ocupa de gazeta noastră și de a receti articolele noastre împuritate, ca să se lămurească unde e rana, care doare. Doar oameni serioși, cum sunt, ei vor recunoaște numai decât, că aici se găsec într'un caz de incompetență. Căci, *ce are a face comitetul cu toaca bisericeșii noastre curate? Corporație platonice cum este comitetul*, el poate să desidereze, să ia hotărâri, asupra cărora să se mai hotărască, — dar *cum își poate închipui vreunul din bunii noștri „bărbați marcanți”, că hotărârea lor ar putea să ne influențeze? Ziar încheiat, cu mii de cetitori în urma noastră, cu organizație neatârătoare de partid, putere vie și neorganizată — în contra unei problematice puteri, cine ne poate în mod eficace jigni în rolul nostru de organ de control și de luptă dreaptă, mai ales acum, când spiritul de opoziție este o datorie mai pe sus de orice îndoială?! Să încerce!*“

După ce „Tr.” în nr. 276 se sbate în articolul de fond să dovedească cele susținute de Tisza și Slavici, că după cum scrie „*Tribuna*” în acel articol: „*Slăbiciunea organismului nostru politic e dovedită de toată lumea*”, în nr. 279, din 1910 număr *poporal*, publică un articol de fond: „Cine-i membru partidului?”, spre a încerca pe patru coloane de argumentații sofistice, să dovedească *neexistența* partidului național român. Cutezata echilibristică de stil culminează în fraza: „...*Tribuna* poate *repudia* liniștită certificatul *formal* al aparținerei la partid, mai ales, că *nimeni din fruntași nu-l poate produce* și el *nici nu există*.“

În nr. 280, exact ca contele Tisza, numai mai ordinar în cuvinte se pronunță „Tr.” astfel despre partidul și conducerea partidului național român: „...neputința se lăfăește sgomotoasă în fruntea *alaiului*.“

În nr. 182 scrie „Tr.” tot în articol de fond: „Suntem într'o părăsire desăvârșită și trebuie să vă spun, că *pricina o găsec în boeria conducătorilor noștri. Aceștia sunt mai nemeși decât Ungurii, mai aristocrați decât groșii unguri, etc.*” (subiinerile sunt ale „Tribunei”).

În nr. 3 din 1911, art. de fond: „Ați văzut desigur, în teatrele de păpuși, cum, în fața unui public nevinovat, *pehlivanii* de după culise trag sforile și caută să deștepte *iluziuni optice și aparențe falacioase* prin improvizațiile lor. Viața politică este și ea un teatru și *avem și noi comediași de aceștia, cari numai prin păpușerii își fac meseria și-și găsec clientela*“.

În nr. 12 din 1911, „*Tribuna*” scrie în art. de fond: Și niciodată solidaritatea acestor *autorizați* n'a fost mai fără seamăn, ca acum, când condamnă cu furie toate acele elemente, cari au un *mod mai diferențat de a judeca* în materie de chestiuni publice (observați stilul!) Când cântărim măsura asta de paroxism, cu care *autorizații noștri își însușesc o putere imaginară de control și de conducere*, stăm îngrijorați în fața viitorului multelor noastre așezăminte“.

Cum? „iluziuni optice și aparențe falacioase”, „avem și noi comediași de aceștia, cari numai prin păpușerii își fac meseria și-și găsec clientela?”

Cum? „*autorizații noștri își însușesc o putere imaginară de control și de conducere*”? Parcă am cunoaște cuvintele aceste. Da, le cunoaștem, din discursul

contelui Tisza. Și dânsul zicea la 12 Iulie: „Domnii aceștia *zadarnic* se prezintă ca *conducătorii* Românilor și reprezentanții lor *chemați*; trecerea lor *nu are* rădăcini a-dânci în masele mari ale românismului, puterea lor nu este așa de tare și *este de lipsă numai de o pășire curajoasă și hotărâtă*, ca aceasla *imaginară putere*, a-această *cetățuie de cărți de joc*, această *jata morgana* să ni-se înfățișeze în toată golătețea ei”.

Aș putea reproduce din numerii „Tribunei”, începând din Iulie 1910 până acum încă sute de exemple ca cele de mai sus. *Deplina consonanță a ideilor*, ce există între contele Tisza, Ion Slavici și „Tribuna” — organul d-lui R. Ciorogariu, al prietenului lui Mangra — dovedește clar, că *a cui politică o face* „Tribuna”. Rolul trist, cum „Tribuna” se sbate să înlocuiască „Ungaria” lui Moldován Gergely, va dumeri chiar și pe cei mai „vechi amici” ai „Tribunei” asupra rostului adevărat al acestui ziar.

Atrocități jandarmerești. Sâmbătă noaptea jandarmii din Ususău au deținut pe Partenie Groza din Dorgoș, fără nici un motiv, numai chiar la îndemnul vicenotarului d'acolo — care este prietenul lor — apoi l-au torturat în modul cel mai barbar, până luni la 10 ore a. m. L-au legat și în casa lui proprie l-au străpuns și cu patul puștei l-au bătut. Inzădar au protestat membrii familiei să nu-l lege și să-i dea voie cel puțin să cineze, căci tiranii și bestiile setoase după sânge românesc, n'au ascultat, ci l-au luat dela cină și l-au închis, unde apoi din nou au început să-l bată. Duminică a mers la fața locului medicul cercual, să-i lege ranele cauzate de baionetele tiranilor, dar nu i-a dat voie un jandarm cu 3 stele, care n'a voit să-și spuie numele și care apoi, după medicul (Român) a luat protocol, n'a voit să-l subscrie. Medicul numai decât a făcut arătare în contra voinicosului la forurile competente, tot așa și Groza.

Dar rezultatul ce va fi oare? Cumcă s'au apărut în contra Românului, ca nu cumva să-i ucidă!

Artilerie ungurească? Una dintre reformele cele mai însemnate ale proiectelor militare, pentru Unguri e organizarea artileriei ungurești. Ea va fi compusă în modul următor: Se vor înființa șase diviziuni de artilerie, dintre cari cinci ungurești, iar una croată. Uniforma artileriei ungurești va fi la fel cu uniforma honvezilor dela 48. În fruntea artileriei ungurești va sta un inspector de artilerie, care post va fi ocupat de un comandant de brigadă dela artilerie ungur de origine.

Ministrul de honvezi la M. Sa împăratul. Semioficios se anunță, că azi la orele 10 a. m. S. Hazay, ministru de honvezi, s'a prezentat în audiență la M. Sa împăratul în castelul dela Gödöllő, raportând M. Sale despre chestii aparținătoare resortului apărării țării.

Programul serbărei zilei de 10 Maiu în București. Iată textul oficial al programei stabilită pentru serbările zilei de 10 Maiu în București.

În revărsatul zorilor 21 tunuri vor anunța Capitalăi solemnitatea zilei.

La 10 și jum. ore dimineața, se va oficia la mitropolie un serviciu religios, în prezența Maj. Sale regelui și a Altețelor Lor Regale principelui și principesei României, înconjurați de Curțile regale și princiare.

Vor fi față la acest serviciu religios: președintele consiliului, ministrii, președinții, vicepreședinții și biurourile corpurilor legiuitoare, precum și senatorii și deputații aflați în Capitală, Înaltele Curți de casațiune și de conturi, Academia Română, membri consiliului superior de agri-

cultură, corpul profesoral, curțile și tribunalele, primarul Capitalei cu consiliul comunal, camera de comerț și înalții funcționari ai statului.

Armata va fi așezată pe strade și piețe, între palat și mitropolie.

Pornirea dela palatul din București a Maj. Sale regelui împreună cu Altețele Lor Regale principele și principesa României, spre a asista la serviciul religios, se va anunța prin 101 tunuri.

La 11 jum. ore Majestatea Sa regele va primi defilarea pe Bulevardul Universității, înaintea statuei lui Mihai-Viteazul.

Dela orele 8 seara muzicele militare vor cânta în grădinile și piețele publice.

Registrele de înscriere la Majestățile Lor regele și regina vor fi deschise la palatul din Capitală.

În această zi la orele 10 jum. dimineața, se va oficia un serviciu religios în toate comunele urbane și rurale din țară, la care vor asista autoritățile locale.

Campania electorală din Austria e în toiul ei. Social-creștinii s'au desbinat în mare parte și acestea se vădesc și în public.

Astfel în cercul V al Vienei s'a ținut o adunare de candidare, în care s'au auzit voci aspre la adresa conducerii de partid, care a administrat rău averea partidului și n'ar fi lucrat nimic pentru poporul de jos.

Dela această adunare au mers la altă adunare, unde cuvânta tocmai *Sturm*. Aici s'a încins o bătaie strașnică între asistenți, încât a trebuit să intervină poliția, care a efectuit mai multe arestări.

Parlamentul ungar

Sedința Camerei.

— Dela corespondentul nostru. —

Budapesta, 19 Maiu.

Sedința se începe la orele 10¹/₄ a. m.

A prezidat: *Ludovic Návay*.

După verificarea protocolului ședinței trecute se continuă desbaterea

Budgetului ministrului de comerț.

Cont Teodor Batthyány, justhist: Despărțirea ministerului de comerț e necesară, mai cu seamă din punctul de vedere al căilor ferate. Din punctul de vedere al economiei naționale ungurești și bosniace trebuie să ne nizuim, ca orașele Budapesta și Sarajevo să le legăm cu o linie ferată dreaptă, iar nu șerpuitoare ca cea actuală. Vorbește despre modificarea mersului trenurilor și despre avansarea automată a împiegatilor dela căile ferate. Nu primește paragraful referitor la căile ferate.

Emil Neugebauer, guvernamental: Vorbește despre împrejurările de circulațiune ale orașului Sibiu și se plânge, că de un lung șir de ani orașul este neglijat.

Primește paragraful.

Nemai anunțându-se alți oratori *președintele* închide discuția.

Ladislau Lukács, min. de comerț: Reflectând la vorbirea lui Neugebauer declară, că guvernul nu face deosebire între diferitele ținuturi ale țării, și, că să năzuiește să promoveze interesele fiecărui ținut. Vorbește despre despărțirea căilor ferate.

Recunoaște, că despărțirea aceasta ar fi avantajoasă, deoarece agendele căilor ferate s'au sporit enorm, dar totuș nu aprobă despărțirea, fiind că ea ar duce la lăfșirea birocratismului și interesele de circulațiune nu s'ar putea combina cu interesele comerțului.

În chestia legăturilor căilor ferate cu Bosnia și Herțegovina, afară de interesele Austriei și Ungariei trebuie luate în considerare și punctele de vedere strategice.

Declară, că aprobă propunerea cu privire la repausul duminical. Roagă primirea paragrafului. Se cetesc și se primesc apoi paragrafii următori.

Sedința se suspendă pe 10 m.

Budgetul ministrului de culte.

E. Kammerer, raportor: Face recenziunea budgetului.

Ioan Zicky, min. de culte arată principiile resortului lui.

CORESPONDENȚE

DIN AUSTRIA

SCRISORI DIN VIENA

Politică imperială și organizație necesară — „Prețiși consilieri de curte”

Viena, 15 Maiu.

Am zis în mai multe scrisori, că în campania electorală, ce decurge în prezent în Austria, nu se poate observa o agitație pentru scopuri mai înalte, și că prea adeseori ea este numai un prilej de ceartă personală pentru candidați. Partidul creștin-social a inițiat deja cu ani înainte o mișcare cu scopul de a întemeia un mare partid monarhic, care să se extindă asupra întregii Monarhii și să fie reprezentantul diferitelor interese.

La acest partid, la care se atașaseră deputații orașului Viena, aveau să se alăture și deputații tu uror provinciilor, funcționarii, învățătorii, industriașii și economii.

Pe atunci sta în fruntea partidului primarul Lueger, acărui nume era deja singur un program întreg.

El singur a fost în stare să acopere interesele tuturor straturilor sociale. Numai personalitatea lui, care impunea și contrariilor a putut să înlăture prăpastia dintre diferitele clase sociale, numai el a făcut imposibilă acțiunea unitară a partidelor contrare.

El, care a lost întruparea vie a ideilor monarhice, s'a putut apropia de toți reprezentanții din parlament și să-i înduplece la lupta pentru întemeierea unui puternic stat habsburgic și unitar. Planul lui era aprobat de către toți și dacă soartea i-ar fi hărăzit o viață mai îndelungată, ar fi avut fericirea să vadă și succese reale ale politicii sale, care înfloria în toate părțile.

Cât a pierdut partidul social-creștin și cât a pierdut ideea Monarhiei unitare prin Carol Lueger, s'a văzut în parte îndată după moartea lui, dar mai ales se vede acum în campania electorală. Antagonismul dintre economii și industriași, începe a se arăta din nou în mișcările electorale, ba în unele cercuri de-ale Vienei se arată cele mai triste simptome de desbinare în sânul partidului social-creștin. Aceasta a dus fatalmente la candidări duple și deci la frecări în sânul aceluiași partid, cari degeneratează în cele mai urâte și meschine apucături electorale între aceiași alegători, cari cândva s'au ținut uniți și solidari în toate privințele. Aceasta e icoana luptei electorale din Austria, care prin haosul ei distruge din zi în zi tot mai mult nădejdi-le acelor, cari credeau, că viitorul parlament va fi un locaș de muncă și de apărare a intereselor imperiului. Interesele de clică și înguste de partid, nu permit înjghebarea unui partid puternic și unitar, care să aibă în primul rând, ca țintă o Monarhie puternică.

Lozinca unei apropieri de Ungaria, care s'a dat imediat după moartea lui Lueger, se aude din când în când și acum, deși opinia publică din Austria s'a pronunțat hotărât contra ei. Lumea s'a convins prea curând, că aici se lucră iarăș cu tendința de a adormi pe un moment populația din Austria, care în timpul din urmă era în clar cu politica Maghiarilor, a căror șovinism începe a deveni iarăș fără frâu.

Este o anumită categorie de oameni, cari lucră cu un devotament de nedescris pentru o împăcare între Austria și Ungaria. Această împăcare și-o închipuie așa, ca să li-se facă Maghiarilor concesiuni în toate chestiile fie mari sau mici, și peste tot să se ferească lumea să-și arate simpatia pentru naționalități. Sunt personaje, cari cu scop vădit lucră să creieze o a-probare meșteșugită pentru împăcare, iar alții se dau de prețiși „consilieri de curte” când tractează despre apropiere. Pentru această acțiune a fost câștigat și primarul actual Neumayer, care s'a lăsat sedus de argumentele acestora, că este

in interesul factorilor celor două capitale, ca să se poată face o bună raportare a celor mai amicale.

In chipul acesta s'a pus la cale vizita lui Neumayer la Budapesta și a reuniunii de cântări din Viena. E regretabil, că primarul Neumayer s'a lăsat influențat la astfel de fapte, a căror însemnătate politică de altcum e mică, dar totuși potrivite pentru zăpăcirea publicului.

Judecata populației din Austria e aceeași și nu se va schimba, până ce va dura ținuta de acum a Maghiarilor în chestiile comune. Vr'o câteva cuvântări de curtuozie și telegrame convenționale n'o să promoveze niciodată prietenia între cele două state.

Chiar și acțiunea de împăcare a Maghiarilor cu naționalitățile încă e primită cu neîncredere în Austria. Promisiuni și fraze platonice nu vor avea nici când darul să ne convingă, că Maghiarii ar avea de gând să-și schimbe politica.

Numai faptele reale ne vor îndemna să credem în intențiunile lor bune, iar până atunci rămân zadarnice toate încercările acelor, cari se dau de „preținși consilieri de curte“.

Austriacus.

DIN ȚARĂ

DIN BRAȘOV

Noul nostru protopop — Știri școlare — Dela Comitetul societății pentru fond de teatru

Brașov, în 4/17 Maiu 1911.

Mai rar o bucurie mai mare la Românii din Brașov. Luni, în 15 Maiu n. Consistorul din Sibiu a întărit de protopop al Brașovului pe dr. *Vasilie Saftu*, parohul bisericii sf. lui Nicolae. Știrea îmbucurătoare s'a răspândit cu iuțea fulgerului prin oraș și a produs o mulțumire generală în toate straturile poporațiunii. Mai cu seamă mare a fost bucuria în poporul nostru din Scheiu, care are un cult deosebit pentru acest fruntaș vrednic al său.

Dar mare a fost bucuria și între intelectualii noștri, cari se temeau, — ca nu cumva consideră de ordin secundar să preocupe conștiința și să facă un pas greșit, incalculabil în viața sa de om.

Acum, când domnia mitropolitului din V. a început, au judecat real și au trebuit să facă. Cunoașterea mitropolitului.

Acum, când domniile tuturor celor de bine s'au împlinit, — îl felicităm în fruntea noastră pe noul protopop și dorim ca în timpul cel mai scurt să înceapă a pune în ființă problemele mari, cari așteaptă la școlile noastre *urgente* lor rezolvare. Nu o „sinecură“ oțioasă, — ci o muncă grea și plină de răspundere, — iată ce-l așteaptă. Ajuns în scaunul unui Popazu, — așteptăm dela noul nostru protopop să dea dovezi *prin fapte vii*, că va fi un vrednic urmaș al lui Popazu. Și dacă părintele dr. V. Saftu va înțelege rostul vremurilor și al chemării sale, atunci numele lui se va scrie cu aceleași litere în istoria școlilor noastre, cu cari s'a scris numele marelui său înaintaș. Avem nădejde tare, că așa se va întâmpla. Și de aceea zicem: Părinte Protopoape, cu D-zeu înaintel...

In zilele acestea a fost la noi, — trimis de Ven. Consistor arhidiecezan, — d. dr. *Ioan Mișu*, ca să pertracteze cu conducătorii bisericești-școlari de aci asupra chestiunilor mari pendente dela noi: *statutul de penziune al corpului profesoral, edificarea școlii comerciale și zidirea unui internat lângă gimnaz.* — Aflăm cu multă părere de bine, că d-lui dr. Mișu i-a succes să găsească — cu consenzul unanim al factorilor competenți consultați aci — soluții pozitive și definitive pentru realizarea grabnică a tuturor problemelor amintite. Ca aceste soluții principiale să se traducă în faptă și să se pună în grabnică lucrare, iată cea dintâi și cea mai frumoasă problemă pentru noul nostru protopop, ca șef bisericesc și școlar! — Să-l vedem acum la lucru!

In zilele acestea a fost la noi, — trimis de Ven. Consistor arhidiecezan, — d. dr. *Ioan Mișu*, ca să pertracteze cu conducătorii bisericești-școlari de aci asupra chestiunilor mari pendente dela noi: *statutul de penziune al corpului profesoral, edificarea școlii comerciale și zidirea unui internat lângă gimnaz.* — Aflăm cu multă părere de bine, că d-lui dr. Mișu i-a succes să găsească — cu consenzul unanim al factorilor competenți consultați aci — soluții pozitive și definitive pentru realizarea grabnică a tuturor problemelor amintite. Ca aceste soluții principiale să se traducă în faptă și să se pună în grabnică lucrare, iată cea dintâi și cea mai frumoasă problemă pentru noul nostru protopop, ca șef bisericesc și școlar! — Să-l vedem acum la lucru!

Vineri și Sâmbătă școlile noastre au fost vizitate de d. dr. *Jancsó Benedek*, trimis anume pentru observarea rezultatului învățământului din limba și literatura maghiară. Luni și Marți d. *Iuliu Adámy* din Budapesta a vizitat școlile noastre controlând învățământul gimnastic și peste tot educația fizică la școlile noastre.

Luni s'a sfârșit examenul de clasă în cl. VIII. gimn. Toți școlarii, 53 la număr, — au fost promovați. Azi (Miercuri) s'a început examenul scripturistic de maturitate cu 56 de absolvenți gimnaziali.

Examenul script. s'a început cu Limba Română. Tema designată a fost: „Influențe populare în literatura noastră cultă“.

Examenul oral de maturitate se va ținea în zilele de 6—14 Iunie v. sub presidiul d-lui comisar consistorial Mateiu Voileanu. Guvernul a denumit pe d. Kalkbrenner (director gimn. în Caransebeș) de comisar la acest examen.

*

Săptămâna trecută *comitetul Societății și fond de teatru român*, a ținut o ședință plenară. S'au luat dispoziții pentru adunarea generală dela Blaj și pentru pregătirea unui nou turneu artistic al bursierilor societății. Comitetul a votat d-lui dr. Tiberiu Brediceanu, un ajutor de Cor. 700 pentru tipărirea mult apretei sale piese „*La șezătoare*“. Aflăm, că la concursul publicat de comitet pentru premiarea de piese teatrale și muzicale din „Fondul dr. I. Mișu“ nu a intrat până acum nici o piesă. Terminul de concurs de altfel expiră în 30 Iunie a. c. Dorim roadă îmbelșugată!

Cor.

DIN COMITATUL MURĂȘ-TURDA

In timpul din urmă au apărut 3 corespondențe în „Românul“ referitoare la activitatea despărțământului Reghin al „Asociațiunii“ — prima anonimă în nr. 76, însă obiectivă și sinceră, din care transpiră singur dorul de a vedea și la noi o pornire de activitate și înălțare sufletească, cum se exprimă însuși autorul ei: „că vai, expuse și părăsite sunt satele ce ne aparțin.“

La această corespondență, ține să reflecteze în nr. 80 însuși secretarul dr. Ilie Popescu — cu câteva neadevăruri, afirmând, că comitetul constată cu multă bucurie, că a început o activitate mult promițătoare, anume în lunile Ianuarie, Februarie și Martie a ținut 7 prelegeri populare, anume 2 directorul dr. Harsia, celelalte 5 membrul în comitet Simeon Zehan, — și că a mai decis on. comitet, să mai țină o prelegere și în luna lui Maiu în Idicel, — destul de frumos dacă ar fi și adevărat!

Vine apoi în nr. 80 părintele Zehan și îl rectifică pe d. secretar și afirmă, că prelegerile le-a ținut sub conducerea protopopului Ariton Popa, iar acum le cinstește onoratului comitet ca pe-o floare la o pălărie — că tot atâtea este ori sub a cărui conducere s'au ținut, bine că s'au ținut, și toate acestea le afirmă părintele Zehan, pentru constatarea adevărului — și să nu-ți vie în minte exclamarea lui Pilat: ce este adevărul?!

Insă fiindcă adevărul numai unul poate să fie, și pe lângă oricâte reflectări și sucituri, adevărul tot rămâne unul curat și etern, o spun respicat: că de doi ani comitetul nu a desvoltat nici o activitate, iar mai înainte niciodată aici comitetul, afară de o adunare generală, împreună cu joc, nu a desvoltat nici o activitate, și poate în întreaga țară nu există un despărțământ mai comod, ori să-i zicem limpede, mai neactiv, ca al Reghinului.

In 1906, la propunerea protopopului Ariton Popa — pe atunci vice-președinte al comitetului — s'a decis procurarea unui schiopicton, care abia în toamna anului 1908 s'a procurat, subscrisul am învățat manipularea lui în Blaj dela d. profesor Chețian, și în casă la d. adv. Harsia am inițiat în manipularea lui pe protopopul gr. cat. Ariton Popa și pe confratele preot Zehan, apoi în iarna aceluși an, protopopul cu ajutorul nostru a ținut 8 prelegeri, dintre cari una în Hodac, alta în Deda, puternice comune gr.-orientale.

In vara anului 1909, la adunarea generală din promânăda Reghinului, am văzut cu durere, cum un puternic membru al comisiei candidațoare din Reghin, a cerut direct, ca protopopul nici în comitet să nu fie ales, la ce a protestat energic

char d. dr. Harsia, și deși a fost ales, totuși protopopul Ariton Popa în comitet, s'a retras scârbit, — și de atunci și până azi în Maiu 1911 Schiopictonul zace în podul caselor protopopești și frumoasa noastră activitate a rămas baltă — și comitetul totuși zice, că a început o *activitate mult promițătoare*.

Deși scoși din comitet, am rămas însă și pe mai departe membri ordinari ai Asociațiunii, și la inițiativa protopopului Ariton Popa, și totdeauna sub conducerea lui am început un fel de șezători culturale, cutreerând satele noastre gr. catolice, anume, curatoratele noastre bisericești, însinuuau la pretore șezătorile noastre, cu programul făcut totdeauna de protopop, și cu temele ce el ne împărția, după necesitățile ce le știa în cutare ori cutare sat, dupăcum se poate ceti detașat în nr. 12 al „Unirei“ a. c. și precum am făcut mai pe urmă în 9 Maiu c. în Beica română, unde subscrisul am vorbit despre foloasele economiei raționale, confratele preot Grama a ceti o frumoasă lucrare despre puterea și folosul însoțirilor, iar protopopul a ceti câteva momente alese din viața și activitatea nemuritorului episcop Inocențiu M. Clain.

Acum vin domni din comitet, și din cele peste 30 prelegeri ținute de protopopul Ariton M. Popa cu preoții săi și cu unii învățători, și le pun floare la neactivitatea on. comitet, ca și trimbiță în lume și țară, că da, aici este o pornire de muncă, pe când nice nu visa comitetul despre ce lucrăm și trudim noi și auzi poate numai ulterior ceva de prin ziare.

Spuie acum părintele Zehan: avut-a comitetul știre despre aceste frământări? a anunțat comitetul undeva ținerea unei astfel de șezătoare? a compus vr'un program? a înștiințat unde deva pe cineva, că atunci și atunci se va ține șezătoare? Nu ne-a dus pe noi protopopul de multe-ori cu trăsura lui, și apoi noaptea târziu nu ne-a culcat în patul lui? și se mai poate, că în numele sfântului adevăr să vină cineva și să-i fure și această ultimă mângăiere, ce o dă celui vrednic conștiința faptei nobile săvârșite? De aceea m'am tulburat și am scris aceste știri, ce oricând le pot dovedi, și dacă nu mă extind mai departe, ca să arăt și motivele de ceartă, la care se refereste fratele Simeon Zehan, o fac chiar în speranța că doară toți își vor trage pe seamă, își vor călca pe ambiții și vor porni o lucrare de înfrățire și bună înțelegere, căci numai în acest semn vom putea învinge.

Despărțământul poate să desvoalte în viitor o activitate salutară, însă numai concentrând toate puținele forțe intelectuale de cari dispunem, și în primul rând punând în fruntea acestei instituțiuni pe cel mai chemat, adevărat pe protopopul Ariton Popa, dacă cumva după atâtea frecări și reflectări ar mai putea fi înduplecat la așa ceva.

Avem în Reghin bărbați vrednici, dar nu de a începe o activitate culturală pentru popor așa cum este ea contemplată azi de toți ai noștri, oameni domni. — Hei dragii mei! ca să scobori în satele noastre și să ții prelegeri, trebuie să te expui la multe ostenele, — mai cu seamă, că avem sate de munte și un teritor foarte extins — și adeseori sosești acasă pe la 1—2 ore după miezul nopții frânt și zdrobit de osteneală și de frig, și la astfel de neajunsuri nu poți pretinde să se expună oameni bătrâni, cu nededați cu astfel de fatigii, — ce bine le-ar sta însă dacă ar da îndrumări, ori altfel de ajutoare morale și chiar materiale celor ce sunt dedați și au dorul de a aduce jertfa de redșteptare a poporului nostru din aceste părți.

Dacă aș fi numai înțeles cu acea bunăvoință, cu care am scris aceste câteva rânduri.

Vasile B. Muntenescu,
preot român.

Univ. med.

dr. VICTOR GRAUR

medic școlar calificat, profesor de igienă,
institut de dentistică.

Arad, Andrassy-tér Nr. 22.

Etagiul I. în fața pal. administrativ (comit.)

Litere — Arte — Științe

PAGINI DE ISTORIE

Las Cases și Sir Lowe

Printre aceia, cari au avut onoarea să fie martorii celor din urmă suferințe îndurate de împăratul Napoleon pe insula Sfânta Elena a fost și contele Las Cases, împreună cu fiul său Emanuel.

Împăratul ținea foarte mult la acest devotat prieten, care-i procura o aleasă distracție prin cultura lui înaltă și care i-a redactat amintirile, în vestitul „Memorial dela Sfânta Elena“.

Napoleon iubia mult și pe tânărul Las Cases. Emanuel simțea deosebită pasiune pentru împărat una din acele admirațiuni pasionate, cari stăpânesc un suflet pe de-a-ntregul și fac caracterul unei vieți. El de multeori chiar a spus, că toată viața i-se reduce la anii petrecuți la Sfânta Elena.

Reîntors în Europa cu tatăl său, n'a mai avut decât un singur gând: să răzbune pe împăratul și pe tatăl lui de umilințele și rușinile la cari i-a supus mizerabilul lor călău, sir Hudson Lowe. Știa foarte bine acest nobil tânăr, că tatăl lui nu va cruța nici un mijloc de a ușura captivitatea lui Napoleon; de-aceia el a socotit, că datoria lui era să vestejească pe autorul suferințelor lor.

Chiar înainte de a părăsi Sfânta Elena și pe când era în puterea lui sir Hudson Lowe, i-a atras atenția acestuia, că ceasul răzbunării va suna odată. A trebuit să aștepte cam mult acest ceas!

În sfârșit, Napoleon nu mai este; sir Hudson Lowe părăsește stânca dela Sfânta Elena și sosește la Londra; Emanuel de Las Cases vine îndată după el. Trei săptămâni așteaptă un prilej prielnic; în sfârșit i-se înfățișază.

Într-o zi, i-se aduce la cunoștință, că sir Hudson Lowe, a sosit la casa sa din Paddington-Green, și că va petrece noaptea acolo. Numai decât să fugă și se instalează într-o odăie mobilată din față; cum se crapă de ziuă, așteaptă cu neliniște ca adversarul său să iasă din casă.

Trec mai multe ceasuri. În sfârșit, ved., că sir Hudson Lowe a trimis pe cine-va să-i aducă o trăsură; atunci se dă jos numai de cât și se plimbă pe trotuarul casei, nepierzând o clipă din vedere ușa pe care trebuia să iasă sir Lowe. Fie din întâmplare numai, fie, că presimțeau ceva, mai mulți inși se opresc și parcă așteaptă să se petreacă ceva neprevăzut. Alți curioși aleargă din toate părțile; se formează grupuri. De-odată ușa se deschide și apare sir Hudson Lowe. Când acesta ar vrea să se urce în trăsură, se lovește de Emanuel de Las Cases, care îi taie drumul cu pași grăbiți.

— M'ai insultat, domnule, — îi strigă prinsul tânăr, — și ai să-mi dai socoteală!

Rostind aceste cuvinte, îl atinge ușor cu cravașa pe umăr.

La aceste vorbe, sir Hudson Lowe a ridicat capul și a recunoscut pe adversarul său; se face palid, se turbură, și pare mai întâi că ezită; apoi, fără a scoate a vorbă, se aruncă, la rândul său, cu umbrela înainte, asupra lui Las Cases care, parând cu îndemănare această lovitură, îl lovește de astă-dată pe abuz.

În vremea aceasta curioșii, martorii acestei lupte, încep să murmure. Fără să cumpănescă cu cine e dreptatea, ei se pregătesc să ia partea compatriotului lor în contra unui străin. Pe vremea aceea urile politice erau foarte violente. Emanuel de Las Cases, putea fi pierdut dacă nu izbutește să cucerească această mulțime. Viața îi atârână de prezența lui de spirit.

— Acest om, — strigă de Las Cases, — a insultat pe tatăl meu și eu am venit să-i cer socoteală!

Aceste cuvinte și accentul cald cu care au fost rostite, stârnesc o vie impresie. Mulțimea se oprește; totuși ea încă ezită când un gentleman gras prinde pe Emanuel de Las Cases de mână, și strânge în brațe și exclamă:

— Bine-ai făcut, tinere! Un fiu trebuie să răzbune pe tatăl său!

Și astfel, de Las Cases își câștigase cauza în fața poporului englez.

În vremea asta, sir Hudson Lowe, văzând că a fost recunoscut, și înfricoșat de această manifestație populară, s'a strecurat în trăsură și a strigat birjarului să mână. Emanuel îi aruncă în trăsură cartea sa de vizită și se duse să-l lase, în mod politicos, una și acasă. Dar Sir Lowe, care nu cunoștea căile onoarei, s'a dus direct la magistrat ca să ceară reparație judiciară.

După trei ani, Sir Hudson Lowe se duse la Paris. Emanuel de Las Cases cum află despre această vizită, se grăbi să i se puie la dispoziție. Mișelul călău a refuzat însă. El nu știa să lucreze decât în umbră. Era un laș.

Cronicar.

INFORMAȚIUNI

Arad, 6 Maiu v. 1911.

De-ale noastre.

Declarațiune. Înțelegând, că d director al minelor de cărbuni din Petroșeni (Societatea Salgo-Tarján) într'o scrisoare a sa adresată Ex. Sale înalt Preasfințitului domn arhiepiscop și mitropolit Ioan Mețianu, — îmi atribuie mie articolii publicați în nr. 62 și 68 ai acestui ziar sub titlul „Din Vulcan“ și subsemnați cu numele „Romulus“ — îmi țin de datorie a declara, pentru liniștirea celor interesați, cumcă nu numai, că nu eu sunt autorul acestora, ci nici cea mai mică parte intelectuală nu o am la compunerea lor. Chiar și conținutul numai după apariție mi-a venit la cunoștință, și nici pe departe nu am intenționat a mă identifica cu cele publicate.

Atât pentru orientare.

Iar de altă parte rog și pe această cale pe domni conducători ai societății amintite, ca înainte de a mă molesta cu astfel de atribuiri, să binevoiască a se informa mai exact despre astfel de lucruri. — Vulcan la 17 Mai 1911 st. II. — Victor Ungur paroh gr. or. rom.

De pe Valea Hășdății. „Foaiei Pop.“ i-se scrie: În anul trecut și în primăvara aceasta Români de pe la noi au cuprins mai multe proprietăți. Moșia unor Evrei din Silvașul-maghiar a cumpărat-o în anul trecut, jumătate Gligor Felecan cu prețul de 140 mii coroane, iar cealaltă jumătate cu păduri cu tot a cumpărat-o mai mulți proprietari din loc, cu prețul de 170 mii coroane. — În primăvara aceasta mai mulți economi harnici din Lita română au cumpărat cu prețul de peste 100 mii coroane, moșia de 308 jugăre a baronului Josika din Feneșul-unguresc. Moșia se află pe hotarul comunei Lita română. Așa lucră comunele harnice și cu conducători vrednici, cari își cunosc chemarea lor. Înainte numai frați români! Toderăș.

Binecuvântare de biserică. Frunțașă comună românească din nemijlocita vecinătate a Lugojului Coșteiul-Mare, sârbătorindu-și ruga de ziua de sf. Gheorghe a avut prilejul de a se bucura și de înalta prezență a P. S. D. Episcop dr. Vasile Hossu, care însoțit de II Sa D. canonic Ioan Boroș, de Preaon. Gheorghe Popoviciu protopop gr.-cat. al Lugojului și de dr. Iosif Hossu, cu dr. Romul Mioc, a binecuvântat bis. gr.-cat. de nou reparată din loc. E o adevărată bucurie să privești această biserică frumoasă, curată bineînțestrată, cu baldachinul nou deasupra altarului, cu variata ei pictură, care deși nu-i aceea întrupare artistică care fascinează, totuși îți atrage plăcut ochiul. O astfel de biserică și merită un popor atât de destoinic, de inteligent, care se alipește cu dragoste de așezămintele sale culturale și religioase. Părintele Nic. Fabian multe merite și-a câștigat prin sfaturile și faptele sale între acești poporani înțelepți. Ceremoniile sacre au fost cercetate de mare afluență de credincioși, ascultând cu vădită bucurie și

mângăere sfaturile Păstorului celui mare despre dragostea față de lege și de așezămintele ei, despre spiritul de sacrificiu și devotament care și pe omul simplu, neînvățat îl face mare, alui Dumnezeu, cercat și stimat de semenii lui. La distribuirea anaforei s'au prezentat la sărutarea drepte până 1600 de fețe senine și mult exprimate.

(„Unirea“.)

Jertfa Timișului. Abia am intrat în vară, în căldurile mari, în sezonul de scaldă și apa și-a și cerut tributul anticipativ. Parc'ar răsări acevea poveștile din bătrâni... cu zine, cari cer pentru fiecare an atâtea și atâtea suflete... drept tribut pentru verdele împărat al afunzimilor umede. Marți d. a. apa Timișului a cerut jertfă pe tânărul Titu Albușescu, fiul d. Gheorghe Albușescu mare proprietar în Nevrincea, student pe cl. II. gimnazială. Căldura extraordinară a zilelor trecute a îndemnat copiii la apă... așa a fost și așa va fi. Copilul va rămânea deapauri copil purtând în sine germeii neastâmpărului propriu etății lui. Corpul nefericitului băiat a fost găsit abia a doua zi nu departe de locul unde s'a înecat. Transmitem și pe această cale adânc atinsei familii sincerele noastre condolențe.

Oale și ulcioare din Lugoj la târgul Moșilor din București. D. G. Tecuceanu din București, petrecând în luna Februarie în Lugoj și plăcându-i produsele olarilor lugojeni, a comandat la măiestrul-olar Petru Simeon din Lugoj 10,000 piese oale, olcuțe și ulcioare, cari au fost expediate săptămâna trecută la București spre a se desfăce la târgul Moșilor. Sperăm, că frumoasele piese ale măiestrului olar din Lugoj, lucrate în stilul tradițional, vor fi apreciate de marele public al Bucureștilor.

Din patrie.

Inecați. Luni în deseară s'a înecat un biet Servian aproape de fabrica de mătase. Soții lui temându-se de apă, ca toți Bulgarii, nu au îndrăznit să între să-l salveze. Pe lângă aceea au tăcut de frică, încât abia târziu s'a știut cazul. Aproape de Ciacova au aflat un cadavru de femeie, despre care s'a constatat că e văduva Proțici, bogătoaie din sat. Moarta a avut mulți creditori, cazul e suspect.

Matrapazlăcuri ovreiești. E semnificativ pentru prealăudatul devotament ce-l păstrează — se zice — Ovreii până la unul față de instituțiile lor religioase și culturale, cel mai nou matrapazlăc al d-lor Armin Reisz și Baruch Rubenfeld.

Există adecă în Budapesta o societate filantropică, botezată (? N. cul.) *Jesod Emes Talmud Tora*. Scopul acestei societăți este instrucția copiilor săraci. De curând ministerul de interne i-a acordat permisiune de a suplica peste întreaga țară spre acest scop. Trimise deci fără întârziere doi agenți ai săi pe Armin R. și Baruch R. în turneu de suplicare, înzestrându-i cu legitimațiile necesare. Dumniilor însă devotați, pe semne, cauzei în loc să colecteze în favorul societății lor *Jesod Emes Talmud Tora*, au cerșit pe seama nenorociților inundați din Caraș-Severin.

Să nu credeți cumva, că schimbarea asta a misiunii ar fi fost pornită din cele mai curate sentimente de altruism. Nu. Departe de așa ceva. N'a fost decât o simplă apucătură tactică pentru a seduce publicul îndurător. Și au cutreerat întreg comitatul Vas. Au tras pe sfoară în turneul lor primarii satelor și pe notari, folosindu-le chiar puterea oficială pentru a aduna cât mai multe parale. Au luat de-arândul gazdele mai cu dare de mână, însoțiți de factorii administrativi, dar aveau deosebită grijă să înșale exclusiv numai pe creștini, ca nu cumva manipulația meschină să iase la lumina zilei. Căci și pe mandatarii lor i-au înșelat, reținând banii astfel adunați pentru sine.

Dar toate au un sfârșit. Și matrapazlăcul acestor domni s'a desvâlit.

Procuratura din Szombathely, după ce i-au arestat, a pornit împotriva escrocilor proces de fraudă.

Tribunalul i-a condamnat: pe Reisz la 4 ani și jumătate temniță ordinară, iar pe Rubenfeld la 3 ani pușcărie, pe motiv, că pe de-o parte au abuzat de putere administrativă, pe de altă parte o astfel de procedură are darul de a periclita interesul public, nimicind din popor sentimentul de milă; prin asemenea șiretenii se poate produce în sfârșit prea ușor și ura confesională.

Apelată sentința, Tabla a redus pedeapsa celui dintâiu la pușcărie de 2 ani, iar celui din urmă tot pușcărie de 10 luni, ștergând tot odată din sentință și motivarea tribunalului.

Porodița de mare speranță. E abia de unsprezece ani și Oscar Ritzach a dat dovadă strălucită, că e înzestrat cu calități alese de pungaș. În lumea pungașilor îl așteaptă un viitor glorios pe talentatul hoț. Ce credeți, unde trăiește, unde a crescut? Da, ați ghicit-o, în distinsa pepinieră de pungași de cele mai variate specii, în marea noastră capitală, Budapesta. Micuțul pungaș a atacat ieri înainte de prânz pe fetița Ana Örkhard de 8 ani, în mijlocul străzei, ca să-i fure cele 3 coroane ce i-le-a dat mamă-sa, trimițându-o la prăvălie să cumpere una-alta. A dat-o de pământ și se căznea să-i ia banii. Fetița se apăra însă din răpuzeri. Băiatul îndrăzneț o strânse de gât, încât i-a tăiat respirația, iar cu câteva lovituri puternice, desperate aproape, de pumni a amestecat-o. Isprăvindu-și în felul acesta lucrul, a tăiat-o la fugă cu banii furati.

Porodița de mare nădejde o caută detectivii să o îndrepte, până nu e prea târziu.

Diverse

Mulțumită. În numele comitetului parohial din *Mogoș-Mământigani*, tractul Lupșa, vin a exprima și pe această cale cele mai sincere mulțumiri tuturor marinimoșilor contribuenți în favoarea zidirii școlii noastre; și îndeosebi Ilustrului domn Vasile Stroescu pentru 500 cor., P. Sale episcopului de Arad Ioan I. Papp pentru 20 cor., Institutului de credit „Albina” din Sibiu pentru 100 cor., Institutului de credit „Auraria” din Abrud pentru 50 cor., d-lui dr. Lazar Popovici medic Viena pentru 10 cor., d-lui dr. Aurel Cosma adv. Timișoara, pentru 10 cor., d-lui dr. Emil Babeș adv. Budapesta pentru 10 cor., Ioachim Muntean prof. Agnita 3 cor., Institutul „Frăția” Agnita 5 cor. Dumitru Birăuțu 5 cor., și Simeon Costinaș 2 coroane. D-zeu să le răsplătească.

V. David.

La serbarea zilei de 3/15 Mai, a intelectualilor din Sânmiclăușul mare, între cei cari au serbat aceea zi au mai fost și d-nii Gheorghe Fara, Traian Stanciu, dr. Antoniu Ardelean și dr. Livius Luczy.

Deschiderea cabare-ului Heltai. Ieri Joi la orele 8 și jum. seara s'a deschis în Arad cabareul lui Eugen Heltai. Programul foarte variat cuprinde 14 puncte, cari vor fi jucate până Luni. Se vor juca și două comedii admirabile de Fr. Molnár, prin cei mai de seamă membri ai societății.

Sunt așteptate cu interes și excelențele puncte de orhestră a lui Antoniu Varjas.

Subretele Giz. Horváth și Iul. Körmendi au avut parte de foarte multe și frumoase succese.

Bilete se pot căpăta la librarul Ingusz și secretarul Ludovic Bruckner, iar seara la cassă.

La fondul dr. P. Șpan pentru ajutorarea copiilor de Moți, aplicați la meserii al „Reuniunii sodalilor români din Sibiu”, clericul Petru Sabău din Lupșa, în feriile sf. Paști, distribuind între credincioșii din comuna natală a regretatului dr. Petru Șpan, chipul acestuia, cumpărat cu cor. 6'90, a încasat următoarele daruri, din cari cor. 50'10 i-a predat la destinație, și a nume: d-na Valeria Sabău nasc. Fodorean 2 cor.

Ioan Onea, paroh gr.-or., Andreiu Candrea, paroh gr.-cat. câte 5 cor. V. Crișan, G. Giurgiu, N. Sabău câte 3 cor. P. Giurgiu, D. Bedelean, A. Hătegan câte 2 cor. T. Ciapă, N. Giurgiu, N. Giurgiu, I. Sârb, N. N., I. Pascu, învăț., câte 1 cor., iar alții cu sume mai mici, sub o coroană, au contribuit la acest fond. Dela credincioșii bis. gr.-cat. din Lupșa, s'a adunat în disc (a doua zi de Paști) 6 cor. 42 fil. (Starea fondului cor. 587'08). Pentru prinos, adus memoriei profesorului dr. P. Șpan, exprimă mulțumită în numele comitetului: *Vic. Tordășianu*, prezident.

*

S'au mai adunat: 21 cor. dăruiti de „Mugurul”, însoțire ec. 5 cor., dr. A. Morariu, adv. 3 cor., dr. Ioan Petruș, cand. de adv., Fabiu Toma, Mihail Covrig, I. Ban, I. Dragolea, preoți, Izidor Cozma, G. Șerban, preot, Vas. Șerban, preot, Dem. Stinghe, Vic. Morariu, dr. Ilariu Holom, avocat și And. Gusu, fiecare câte 1 cor. La același fond au mai dăruit membrii sinodului protopresbiteral al tractului M. Oșorheiu 17 cor. și Cornel Pop, paroh (Părău) 1 cor. Starea fondului e 626 cor. 08 bani.

Dela frați

Deia societatea filologică din București. În ședința ținută Miercuri la Universitate, membrii Societății filologice au ascultat două comunicări: una a d-lui G. Crețu și alta a d-lui Ovid Densușianu.

D. Crețu s'a ocupat de cuvântul *străin*, arătând, că forma veche a fost *strin* și numai târziu apar *strein* și *străin*. Originea cuvântului nu este încă bine cunoscută.

D. Crețu a expus diferitele etimologii, ce s'au admis până acum, începând cu aceea, pe care o propusese autorii Dicționarului de Buda din lat. *extraneus*.

D. Densușianu a studiat, în legătură cu un pasaj din Amian Marcelin, forma românească a *bărâta* ce se aude prin unele regiuni cu înțelesul de „a striga, a certa”. Amian Marcelin, vorbind de o luptă a Romanilor cu Goții în anul 337, spune, că soldații romani aveau obiceiul de a se îmbărbăta la luptă, prin strigătul de războiu numit *barritus*, un cuvânt de origine străină, care la început însemna „strigătul elefantului” și fusese introdus din epoca în care armatele romane văzuse, spre uimirea lor, elefanții din armatele străine — ca a lui Anibal. Cuvântul românesc pentru care deja Hașdeu propusese etimologia din *barritus* este deci o urmă interesantă din viața ostășască a Romanilor și numai referindu-ne la pasagiul din Amian, se poate înțelege păstrarea lui la noi.

În legătură cu viața păstorească a Romanilor, asupra căruia d. Densușianu va publica un studiu, d-sa a analizat un pasagiul din Aula Galii, în care se spune, că vechii Romani plăteau amenda (*multa*) în oi și că acest cuvânt nu trebuie probabil izolat de alte forme pe care le găsim comune graiului Latinilor și Sabinilor cari, ca păstori, au întemeiat statul roman.

Un Român călătorește sub Expresul-Orient. „Le Temps” povestește, că Expresul-Orient a trebuit să se oprească lângă gara Epernay, unde nu staționează nici-odată, din cauza, că mecanicul credea, că aude niște țipete, cari veniau de sub locomotivă.

În adevăr, sub mașină s'a găsit agățat un individ, care a declarat, că e Român, și că vroia să treacă granița Germaniei, fără să-l coste nimic.

Plecuse din Paris în poziția critică în care fusese descoperit, dar în apropiere de Epernay simțind, că nu mai are putere a început să cheme în ajutor.

Individul a fost lăsat în libertate, nefiind în sarcina lui alt delict de cât acela de înfracțiune la poliția de căi ferate.

Conferința d-lui Henri Coandă la Paris. Ziarele pariziene semnalază conferința, pe care a ținut-o d. Henri Coandă la sediul Aero-clubului de Franța, la Paris, sub prezidenția d-lui Alfred Leblanc.

D. Henri Coandă a arătat rezultatele cu totul remarcabile ale experiențelor ce a făcut asupra rezistenței aerului, studiată prin cronofotografie.

Această importantă comunicare a fost însoțită de proiecțiuni, după sistemul Gaumont.

Societatea „Carpații” din București, cu prilejul pelerinajului la mănăstirea Dealului a trimis următoarele telegrame:

M. S. Regele Carol I.

„Societatea naționalistă „Carpații” sărbătorind azi, în vechea Capitală a țării, 63 de ani dela 1848, depune respectuoase omagii la picioarele tronului și Dinastiei, ocrotirea libertății și neatârării României”.

Domnului P. P. Carp, președintele consiliului de miniștri.

„Societatea naționalistă „Carpații”, care sărbătorește azi a 63 aniversare dela 1848, vă mulțumește călduros pentru concursul dat și din vechea capitală a României vă urează să trăiți ani mulți și fericiți pentru binele țării”.

Un tânăr român arestat la Paris pentru furt și falsificare de diplome. Poliția din Paris a arestat zilele trecute pe un tânăr român numit Mircea Gh. Ion, care fura cărți din bibliotecile publice pe care apoi le vindea.

Cu această ocaziune, făcându-se perchiziție la el acasă, s'a găsit în alb o mulțime de imprimare de diplome de absolvirea liceului din Craiova.

Guvernul francez a anunțat de acest fapt pe guvernul român, căci are convingerea, că Mircea Gh. Ion face parte dintr'o bandă de falsificatori de diplome și că ar fi în relațiune cu oarecari H. Hauser și Haim Gani, arestați în Austria, iar un altul, al cărui nume nu se arată, e arestat la T.-Severin.

Ministerul român de externe, primind această înștiințare, a adus cazul la cunoștința ministerului instrucțiunii publice care va sesiza, poate chiar azi, parchetul.

Din străinătate.

Sonoria lui Bismarck. În curând apar memoriile lacheului genialului bărbat de stat Bismarck, „cancelarul de fier”. Hans Leiten, acestuia numele lacheului, care a stat multă vreme în serviciul marelui cancelar, pe vreme când nici însuși Bismarck nu visase triumful ce-i va immortaliza numele. O anecdotă nostimă istorisește Leiten despre stăpânul său celebru, din timpul când ca simplu deputat al dietei din Frankfurt, nu-i da mâna să țină o prea confortabilă locuință la cutare hotel de rangul prim. Anecdota e pe cât de interesantă, pe atât de caracteristică pentru voința de fier și perseverența viitorului „cancelar de fier” al imperiului german.

Erau adăpostiți într'un hotel mai mărginaș din Frankfurt. Deputatul Bismarck avea odaia la colțul întâiu, iar servitorului său i-a închiriat una la catul al cincilea. Cum însă odaile nu erau legate cu sonerie era o problemă pentru Bismarck faptul, pe ce cale să comunice cu lacheul său. În mai multe rânduri a rugat proprietarul hotelului să lege odaia lui cu cea a lacheului său cu sonerie. Dar hotelierul sgârșit, nici uu voia să audă de așa ceva. Într'o bună dimineață o buibitură puternică cutremurase hotelul. Hotelierul și servitorimea toată într'un răsuflet alergă la Bismarck, din odaia căruia se auzi detunătura. Intră. În odaie ședea Bismarck cu un revolver fumegând în mână și pufoaia cu poftă din ciubucul său coriental.

— Pentru Dumnezeu, ce s'a întâmplat? — exclamă hotelierul palid de spaimă.

Bismarck, cu liniștea unui suveran răspunde, par'că-l întreba de sănătate.

Balázs Péter, arhitect. Arad, B) Választó-utca 21.

Face planuri și execută orice lucrare în branșa aceasta în modul cel mai conștient pe lângă prețurile cele mai ieftine.

— Nimic. Am chemat lacheul la mine. Să vezi de altfel, că în scurt timp te voi obicinui și pe d-ta cu signalul acesta...

A doua zi era introdusă soneria.

Falsificarea unui testament de milioane. Marți a început, înaintea Curții cu juri, din Petersburg, procesul intentat căpitanului de stat major Dimitri Wonjarlarsky și tatălui său adoptiv, colonelul de gardă Wladimir Wonjarlarsky, acuzați de falsificarea unui testament în scopul de a face pe căpitan moștenitor al mai multor milioane și ale titlului și numelui de principe Boggan Oginsky.

Teribilă furtună la hipodromul din Hamburg. Pe hipodromul dela Barrenfeld în timpul alergărilor de alaltăeri a bătuit o teribilă furtună. Publicul s'a refugiat sub tribuna ce se afla în apropierea oficiului telegrafo-poștal. Un trăznit lovind linia telefonică, întreaga clădire fu aprinsă de flăcări.

Un gardian călare care sta de pază lângă clădire speriat de puternica detunătură a căzut de pe cal rămânând în nesimțire.

Publicul cuprins de panică o luă la fugă călcând în picioare femeii și copii.

Patru femei cuprinse de accese de nervi au fost transportate la spital de către societatea de salvare.

Pace în Mexico. După ultimele știri în Mexico s'a făcut în fine pace.

Prezidentul Diaz a promis, că va abdice în scurt timp și a cerut dela rebeli condițiile lor de împăcare. Madero a elaborat acest plan și l-a dus în Mexico.

Madero încă a primit condițiile guvernului din Mexico. Deocamdată va ocupa postul de prezident ministrul de externe dela Barra, a cărui sfetnic va fi Madero.

Până Luni se așteaptă demisia lui Diaz, care e greu bolnav și slăbit de bătrânețe. După demisie Diaz nu va părăsi țara.

Mișcări anticlericale în Portugalia. În Braga au fost atacate localurile mai multor reuniuni religioase și redacția ziarului catolic de acolo. Alte case, cari din prilejul unei serbări religioase au scos steaguri, au fost deasemenea devastate.

În Oporto au fost arestați un medic și un comerciant din motivul, că în posesiunea lor se aflau mai multe steaguri în colorile regale. Se crede, că dâșii au voit să pornească o agitație extinsă pentru rege.

Constituția Alsaciei. Intre guvern și acele partide, cari s'au opus la început proiectului, s'au urmat tratative îndelungate în chestia proiectului de constituție pentru provinciile Alsaciei și Lorena.

Intre cele din urmă s'a ajuns la o înțelegere comună, că partidul guvernamental va abdice de votul plural, în schimb însă celelalte partide vor primi toți paragrafii despre limbă și religione.

Se vede, că în urma acestora se va ajunge în sfârșit la un succes real, căci cancelarul nu pune preț așa mare pe votul plural, ci se va învoi și dâșul pentru abandonarea lui. În zilele proxime proiectul va ajunge și în comisii.

Juriu internațional de pace. Guvernul american a elaborat un plan pentru înfiptuirea unui juriu internațional de pace.

Acest plan a fost aprobat de prezidentul Taft și predat ambasadorului francez și englez cari au acum misiunea să aștearnă guvernelor lor acest plan, pe baza căruia Statele- Unite sunt învoite să intre în pertractări serioase cu aceste două state.

Planul elaborat este exclusiv părerea guvernului american, care n'a rezultat în conșlegere cu vr'o putere străină.

Planul a fost predat ambasadorilor cu însărcinarea ca să comunice guvernelor lor, că acest contract are de scop să înlătore orice conflict între aceste state, cari își vor obliga reciproc să supună orice divergențe unui for comun de judecătorie.

Principiile fundamentale ale acestui plan sunt:

Se înlătură în acest plan și acele părți cari privesc așa numitele interese vitale și onoarea națională.

Statele se obligă reciproc ca toate conflictele să se supună juriului internațional din Haga, până ce prin vr'o altă convenție nu se va crea un alt for judecătoresc. Mai departe planul prescrie, ca acele chestii, cari ar părea, că nu sunt apte a fi supuse unui for internațional, să fie cercetate de o comisie, care apoi are dreptul să facă propuneri. Această comisie să fie compusă din reprezentanții ambelor state din litigiu, cari sunt membrii ai judecătoriei din Haga.

Dacă această comisie va afla, că chestia cercetată este potrivită pentru a fi supusă judecătoriei din Haga, atunci statele interesate sunt obligate să se supună acestei deciziuni și chestia va fi tractată de juriul internațional. De altcum pentru orice conflict, care ar ajunge înaintea acestei judecătorii, trebuie să se exmită o comisie, care să afle eventual modalități, prin cari s'ar înlătura conflictul. Decizul acestor comisii nu va avea însă puterea forului judecătoresc.

La cererea uneia din puteri comisia își suspendă decizul pe timp de un an, ca să fie timp pentru o aplanare pe cale diplomatică.

Planul cuprinde apoi și alte înviațiuni pentru chestii mai mici.

Trecerea Oceanului în balon. Aeronautul Wellman va face o nouă încercare de trecere a Oceanului, — de astădată, însă, nu din America în Europa, ci numai pe distanța de 200 mile, între New-York și Atlantic-City.

Wellman declară, că e sigur de succes, deoarece, profitând de experiența făcută cu tentativa neizbutită de anul trecut, a adus dirijabilului său mai multe modificări menite să-i asigure o mai bună stabilitate.

Un ziarist stâlcit în bătaie de soldați. Din Lemberg vine știrea, că un ziarist, care venise la comenduire să se informeze asupra arestării misterioase a unui ofițer, a fost oprit la poartă de pichetul de gardă, trântit jos și călcat cu picioarele. Aceasta sub ochii ofițerului de serviciu.

Incidentul a stârnit o vie agitație în oraș.

Catastrofa dirijabilului „Deutschland“. Din Düsseldorf se anunță: Ancheta asupra catastrofei balonului „Deutschland“ a stabilit, că aceasta se datorește stărei atmosferice din câmpia de unde s'a făcut ascensiunea.

Contele Zeppelin și pilotul dirijabilului au avut par'că o presimțire a gravului accident, de oarece cu mult înainte de înălțarea aeronautului, ei au declarat persoanelor din jurul lor, că se tem de o subită stârnire a unui vânt, care să le fie fatală.

O altă cauză e și căldura nisipoasă a terenului, din care pricină oamenii de serviciu alunecau neputând să se întepenească în loc, spre a trage dirijabilul în jos.

Din cele 7 baloane construite de Zeppelin, 5 au perit în câte o catastrofă; celelalte două se

află în serviciul armatei, dar și acestea au fost de mult utilizate.

Fosile găsite într'o peșteră. În unele tele dela Jersey, în America, au fost găsite portante fosile antiluviane; între altele, dintr'un schelet omenesc, mai multe schelete de rinocer și acela al unui animal care se asemăna cu calul. Aceste fosile au mare valoare științifică.

Conflict între regele Spaniei și primul ministru. Ziarului „Temps“ din Paris învinsă din Madrid, că divergenți serioase s'au ivit între rege și primul-ministru Canalejas cu privire la lărgirea sferei de influență a Spaniei în Maroc.

Regele nu aprobă politica lui Canalejas, și este mai de grabă de partea ministrului său de războiu și a ministrului marinei, cari doresc intervenții urgente și energice.

Două spioni militari bulgari arestați în Serbia. Ziarul „Politica“ din Belgrad e informat că, la granița despre Bulgaria, au fost arestate sub învinuirea de spionaj, două persoane, cari au declarat că sunt negustori bulgari și că au venit în Serbia, în interes de afaceri.

La perchezitia corporală ce li-s'a făcut, însă, s'a găsit asupra lor documente compromițătoare, ca scrisori de serviciu, fotografii și schițe ale punctelor strategice dela frontieră cum și o copie a hărții întocmite de marele stat-major, sârb.

Strânși cu ușa, cei doi preținși comercianți au mărturisit în cele din urmă, că sunt ofițeri superiori în armata bulgară.

Revoluția din Canton. Din Petersburg vine știrea, că situația în Canton e foarte critică. Orașul nu se mai poate apăra singur și în cazul când nu vor sosi imediat ajutoare, va cădea în mâinile revoluționarilor cari vor declara republică în provincia Canton.

Memoriile Reginei-mame a Angliei. Din Gmunden, unde se află ducele de Cumberland, se telegrafiază că regina-mamă Alexandra, văduva regelui Eduard VII, își va publica în curând isv.

Ler
inc
jud
lie

Tribunalul a făcut întâi o descindere la fața locului, spre a constata în pereți urmele gloanțelor descărcate de acuzați. Din cauza aceasta toate cursurile au fost suspendate pe ziua de Marți.

Garibaldi dat judecăței. Parchetul din Roma a deschis acțiune împotriva lui Garibaldi pe motiv că a condus un corp de voluntari din Albania.

S'a pus în vedere lui Garibaldi și prietenilor săi că vor fi arestați la caz că vor pleca în străinătate.

Városmajor - Sanatorium și Hydrotherapie

...: 26 odăi aranjate cel mai modern. ...:

Supraveghiere medicală continuă (constantă).

Birou central, stabiliment medical:

Budapesta, Bulevardul Ferencz-körut 29.

Director-șef: Dr. A. Cozmutza.

Consultajuni dela orele 8—9 a. m. 3—5 p. m.

Telefon 88—99.

Magazina fabricii de postav

Arad, piața Szabadság Nr. 17.

310 cm. stofă de lână curată pentru un rând de haine costă :

Cor. 12—16—20—25.

Numai în provincă trimitem modele

Leichner și Fleischer

ECONOMICE

Principiile lui Herman Schultze ca reforme
în viața noastră economică

de : dr. Pompiliu Cioban

— Sfârșit. —

Și dacă pe lângă toate aceste bune intențiuni a fondatorilor „Albinei” vedem, că Reuniunile de credit ce a înființat la Sibiu, Săcădate etc. (vezi pag. 47 mon.) dispar rând pe rând până ce la anul 1874 să decide totala desființarea lor nu avem să acuzăm poporul și să susținem că a fost nematur și fără nici o cunoștință cum susține d. e. d. Petra Petrescu în studiul d-sale: „Monografia Albinei” și după d-sa d. Constantin Pop în broșura d-sale despre băncile române, căci doar nu vor presupune acești domni, că Sașii din Ardeal vor fi fost mai maturi la anul 1851 ca noi Români la anul 1874 și nici conducătorii noștri de pe atunci nu pot fi învinuiți pe drept pentru aceasta întâmplare.

Cumcă Reuniunile de credit au corăspuns întru toate scopului propus, și ar fi fost prielnice stăruințelor noastre economice, ne dovedește conferința economiștilor noștri, de pe acelea vremuri ținută în Timișoara la anul 1873 când se constată că „instituțiunea Reuniunilor de credit corăspunde pe deplin scopului intenționat în statute, că poporul se folosește mult prin ele în trebuințele sale materiale, de altă parte spiritul de asociare, de economie și punctualitate se dezvoltă mult prin Reuniuni, deci pe lângă toate greutățile, sunt a se susține și în viitor”.

Dacă deja la primele termene de plată — cum zice d. Petra Petrescu — s'ar fi și întâmplat ca cei mai mulți debitori nu s'au îngrijit îndestul pentru a satisface îndatoririlor obligatoare, asta nu dovedește încă nematuritate, ci cel mai mult sărăcie, în care am înțotat totdeauna și înțotăm încă și azi. Trebuia însă ca odată cu înființarea institutelor de credit să ne fi cugetat și la aceea ca să dăm într'un chip ori altul oareșcare școală și educație economică țărănimii noastre ca să poată înțelege „buna intențiunea” conducătorilor de azi și să nu cadă jertfă proceselor și execuțiilor.

N'am făcut-o aceasta la 1874 și mai puțin o facem astăzi, precum vom vedea din capitolele următoare.

De altcum constat, că nu maturitatea poporului nostru a fost cauza pentru care Reuniunile noastre n'au putut prinde rădăcini în organizarea noastră economică, ci mai ales lipsa unei legi comerciale, care ar fi sistematizat și ocrotit înființarea acestor Reuniuni, ar fi stabilit raportul dintre ele și țărănimii, și ar fi aclimatizat cercul lor de activitate în conformitate cu

referințele economice din aceasta țară. Căci e pe înțeles, că o însoțire, sau societate economică, comercială ori industrială nu poate avea aceeași tendință, organizația și aceleași operațiuni la noi ca d. e. în Anglia ori Germania,

Tot în lipsa dispozițiilor legale și a unei îndreptări firești au decăzut și Reuniunile concețateților maghiari, la rangul de întreprinderi comerciale cu tendința prin speculative și lipsite de orice importanță socială, iar multe dintre cari ar fi voit cu orice preț să fie conduse în toată activitatea lor de principiile lui Schultze, în lipsa dispozițiilor legale, cari ar fi ocrotit și asigurat activitatea lor și le-ar fi croit un teren prielnic pentru o dezvoltare solidă — mai bine își sistează orice activitate, cum am făcut noi, — decât sub vălul principiilor unor oameni cinstiți să ruinăm poporul.

Starea sămănăturilor și prețul
cerealelor

Timpul cald, la început uscat, apoi întrerupt de ploii calde (în unele locuri însă a plouat greu, și cu grindină) a fost favorabil pentru sămănături, și starea câmpului poate fi numită în general satisfăcătoare.

Grânele s'au dezvoltat bine, în timpul din urmă chiar și în ținuturi unde rămăseseră slabe. Sunt însă locuri, unde grâul a răsărit prea rar, parte în urma gerului, parte din cauza șoarecilor, și unde multe sămănături au fost preparate. Foarte frumos seceriș poate fi așteptat în comitatele dintre Dunăre și Tisa, apoi Bichiș, destul de bun la colțul între Tisa și Murăș; mai puțin mulțumitoare sunt ținuturile muntoase ostice, unde a plouat mai puțin.

Săcara a suferit la început, dar se îndreaptă de când sunt zile frumoase.

Sunt deosebit de mulțumitoare holdele între Tisa și Murăș.

Ovășul e în toate părțile destul de bun; e în cea mai mare parte sămănat. Cel timpuriu crește bine de când are zile calde, ploioase. În locurile, unde abia răsărit a fost surprins de răceală, a îngălbenit, cu timpul însă se va întrema, dacă timpul rămâne frumos.

Speranța unei recolte bogate va influența de pe acum prețurile. Deocamdată nu se observă diferență mai mare.

La Budapesta s'au votat următoarele prețuri (15):

Grâu per Mai, à 50 kg. cor.	12:45—12:49
„ „ Oct.	11:38—11:39
Săcară per Oct.	9:44—9:45
Ovăș „ „	7:70
Porumb per Mai	6:58—6:59
„ „ Iunie	6:69—6:70

odată ca un om să fie în stare să suporte atâta. Acum vrea să se arunce în mare, mi-am gândit. Atunci va trebui să mă arunc și eu după ea. O să fie moartea noastră, a amândurora, pe o vreme ca asta. Dar n'aveam încărău. De altfel nu era gândul acesta, care mă chinuia atâta. Nu, ci altul: că ești atât de nenorocită, atât de desperată. Că te crezi nevrednică să trăiești. D-ta, care n'ai putea nici când să săvârșești vreodată vre-o faptă ticăloasă, chiar de s'ar da premiul cel mai mare posibil pentru fapta aceasta! Nici când, nici când în viața mea întregă n'am înțalnit vre-o ființă, de care să fi fost atât de sigur ca de D-ta. Și să nu'mi fie permis să-ți spun asta și să nu-ți pot ajuta nimica! Te cunoșteam prea bine, nu îndrăzneam să mă apropiu de D-ta. Și tot mi-a fost dat să te scap. Căci acum, după ce ai auzit cele ce ți-am spus, e peste putință să mai vrei să-ți iai viața! Nu-i așa? Mai ești în stare?”

Roey a auzit-o plângând, a simțit cum și-a aruncat brațele de după capul lui și că cuvintele lui erau aproape să o înecă. Acum îi lăsa trupul să-i lungească încet în jos. Dar brațul încolăcit în jurul gâtului lui nu se desprindea. Când a ajuns ea la pământ cu picioarele, își duse Mary și cealaltă mână după gâtul lui și-și răzîmă fața de pieptul lui, plângând înecat, dar nu de supărare, ci de bucurie. Inima ei bătea lângă inima lui tactul, în ritmul săltăreț al bucuriei.

La moșie au căpătat vestea pe telefon, că domnișoara e pe cale spre casă, că a pornit pe

La Bursa de cereale din Viena:

Grâu de Tisa	Cor. 13:10—13:55
Grâul bănățenesc	12:65—13:05
Grâu din Austria inf.	11:95—12:45
Săcară slovac.	9:65—9:95
„ ung.	9:55—9:85
Ovăș	10:55—10:85
„ calit. mijlocie	9:95—10:20
Porumb (ung.)	7:00—7:25

Atențiune. Despre mașinile agricole, industriale și prima turnătorie de fier a lui Sam. Wagner în Sibiu (Transilvania), care se bucură de cea mai bună reputațiune atât în țara noastră, cât și în Orient, anunțul său se găsește publicat în mijlocul coloanelor acestui ziar și este foarte interesant pentru Domnii agricultori a-citi — și înainte de a-și procura cineva mașini din alte fabrici, să se adreseze renumitei fabrici Sam. Wagner în Sibiu.

BIBLIOGRAFII.

—x—

Mangra, Tisza și „Tribuna”. Un mănunchiu de dovezi adunate din „Tribuna” de dr. Al. Vaida-Voevod deputat, cor. 1.

Lagerlöf S. Legendele lui Isus Hristos trad. de D. N. Ciotori, cor. 1.

Caraivan V., Basme și legende străine, cor. 1.75 plus porto de fiecare carte 10—20 bani.

Se capătă la librăria Diecezană.

Redactor responsabil: Atanasiu Halmăgian.

La Librăria diecezană, Arad

se află de vânzare următoarele cărți literare:

Eftimiu Victor, Înșirate Mărgărite. Poem feeric	2.—
Gorki M., Mama, roman	1:50
Payot I., Educația voinței	2.—
Mikszath C., Cavalerii	—30
Anghel D., Povestea celor năcăjiți. Fantazii și portrete	—30
Jules Payot Educația voinței	2.—
Sadovean Pevestiri din războiul ediția II.	2.—
„ Floare ofilită ed. II.	2.—
„ Apa morților roman, ...	2.—
Henrich Ibsen Poesii trad. de Iosif și Anghel	2.—

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL”.

MARY.

— Roman de Björnstjerne Björnson —

Traducere liberă de dr. Horia Petra-Petrescu

(36)

(Sfârșit.)

Francisc Roey stete locului și privi de sub glugă, cum putea el mai bine: „Eu? Să n'am cinstea cuvenită față de D-ta? Pentru mine ești cea mai curată și mai frumoasă ființă din câte am văzut eu vreodată. De aceea te și port acum pe sus. Și să fi săvârșit D-ta din partea mea ce ai fi săvârșit, eu știu: dacă ai săvârșit-o D-ta, ai făcut-o din simțământul cel mai nobil; căci nu poți altfel. Dacă ai fost înșelată, te-ai înșelat amar — cu atât mai mult te iubesc acum —, așa, mi-am spus ce aveam pe inimă! Știu atunci că ești nenorocită și atunci pot să sper să fii și eu ceva pentru D-ta. Ar fi simțământul cel mai minunat, care m'a cuprins vreodată. Vreau să te părăsesc, dacă o dorești c orice preț, vreau să te conduc în fața altarului, dacă vrei să'mi arăți atâta încredere, vreau să omor pe ticălosul acela, dacă o dorești D-ta. Vreau să fac ce zici D-ta, numai să poți fi fericită în urma faptelor mele”.

Se opri puțin, dar începu apoi din nou:

— „Când am mers pe urma D-tale aseară, am suferit un chin grozav... N'aș fi crezut vre-

o vreme întăritată ca asta, de care mai rar s'a pomenit vreodată. Dela primărie au întrebat de nenumărate ori, dacă n'a sosit cumva acasă..

Mica Nanna și cănele fuseseră de mai multe ori afară, pe trepte, dar cănele n'a lătrat nici odată. De astă dată însă lătra, ba mai mult, alergă într'un galop scurt în întunec.

Servitorii au fost cuprinși de spaima cea mai mare; nu i-ar fi surprins de loc, dacă ar fi dus-o nenorocirea și disperarea în brațele furtunei înfricoșate. Când a venit micuța furtunatic în odaie, strigând: „E aici, e aici!”, au plâns de bucurie, toate fetele astea au plâns de bucurie. O așteptau de mult cu odăile încălzite și cu de ale mâncării pentru o cină caldă. Așezară tacâmuri încă pentru o persoană, fiindcă Nanna se întorse din nou ca o furtună și le anunță, că domnișoara nu este singură, căci a mai auzit un glas bărbătesc pe lângă al ei. Erau de părere că trebuie să fie loergen Thiis; bine că a sosit în sfârșit și el. „Nu, n'a fost ăla, că nu era așa de înalt. ăsta e un lungan și jumătate”.

Bucuria cănelui, când a revăzut-o, a fost fără de margini. Da din coadă, cheuna, sărea în sus spre fața ei și nu se putea dumiri în nici un chip. Când l-a agrăit Francisc Roey, l-a primit cănele ca pe un vechi prietin bun, dar s-a întors îndată înapoi la Mary. Micul animal era foc și pară. Era bucuria casei ei părintești, fiindcă o vedea scăpată. Saluturile celor în viața și a celor morți, împreună. Astfel o interpreta, o simțea ea. Da cu socoteală că este poate și un preludiviu a bucuriei proprii, care renăștea, după

Mironescu Dr. Th. Cura de slăbit și de îngrășat	—30
Flamarion C. Urania vol. I și II à	—30
Wilde Oscar Pescarul și sufletul său trad. de Anghel.	—30
Dr. Ghibu On. Cercetări privitoare la situația învățământului nostru primar.	1.—
Agârbiceanu I. In întuneric.	2.—
Gârleanu Em. Din lumea celor cari nu vântă	2.—
Sadoveanu M. Apa morților, roman	2.—
„ „ Soimii	2.—
„ „ Povestiri de seară	2.—
Pop, V. Iubirea e biruitoare	2.—
Sandu Aldea C. Ape mari	2.—
Dulfu P. Povești și cântece	1-50
Gorkii M. Parveniții	1.50
Dr. Iacob, Căsătoria a doua a preoților, chestiune de drept canonic	1.—
Shakespeare W. Regele Lear, tragedie în 5 acte și 25 tablouri	—45
Bertolazzi C., Zile de sărbătoare, comedie în 5 acte	—40
Marosch S. Creditorii	—30
Chanteaubriand, Atala	—30
Albumul armatei române 27 tablouri frumos lucrate în mai multe colori în mărime de 42/52	Cor. 15.—
Album, Amintiri din Războiul independenței 1877—1878	Cor. 2-50
Agârbiceanu I.: „In întuneric“, nuvele	2.—
Luncianu M.: „In sărbători“ nuvele	1.50
Baltag Radu: „Feciorul“ nuvele	1.50
Hai să râdem, Almanahul revistei literare Minerva	1.—
Shakespeare W. „Regele Lear“ tragedie în 5 acte și 25 tablouri	—45
Tăslăuanu C. Oct. Informații literare culturale 1903—1911	2.—
Iorga N. Studiu și documente cu privire la Istoria Românilor vol. XIX.	3.—
Agârbiceanu I. Două iubiri	2.—
„ „ In clasa cultă.	1-80
Ghibu I. Ziaristica bisericească la Români	2.—
Golescu Const.: Insemnările călătoriei mele făcută în anul 1824, 1825—1826	3.—
Viora din Bihor, Viorele, schițe și nuvele	2.—
Stavri A. Luminișuri, poezii	2.—
Pestalozzi H. Leonar și Ghertruda, o carte pentru popor tradusă în românește și însoțită de o introducere de Ion A. Rădulescu-Pogoneanu	3-50
Poe Edgar, Ingropat de viu.	—10
Martig. Em. Psihologia pedagogică	3-50

Tschudi Clara: „Tinerețea Mariei Antoaneta —30
 Boteni I.: „Drumuri“ . . . . . —30
 Mosoch Sacher: „Buni și răi, gazetarii“ . . . . . —30
 Album. Amintiri din România, cu ocaziunea jubileului de 40 ani de Domnie a M. S. Regelui Carol I. în 18 tablouri colorate . . . . . Cor. 3.—
 Plus de fiecare câte 10—20 fil. pentru porto postal.

In cancelaria subscrierului află imediat aplicare

un scriitor

cu praxă.

Orăștie, la 16 Maiu 1911.

Dr. Romulus Boca.

In atențiunea celor ce se mută.

Instalații de lumină electrică împreună cu **becuri**, execută și furnizează prompt sub cele mai favorabile condiții de plătire.

Koch Dániel

Intreprindere de instalarea sonoriilor și telefonului
Arad, str. Deák-Ferencz Nr. 42.

In librăria diecezană din Arad află aplicare

un cassar.

Postul e a se ocupa în 1 Iunie st. n. Salar deocamdată lunar anticipativ **100 cor.**
Preferiți sunt cei ce au absolvat vre-o școală comercială eventual cei ce au praxă în afaceri de librărie.

ce va ajunge atât de departe să scuture dela sine grozăviile îndurate.

Când intră Mary cu cănele, care nici acum nu se potolise încă de bucuria cea mare, statură cele trei fete în fața ei și în urma lor micuța. Țipetele lor de bucurie încetară pentru câva timp, când văzură pe uriaș ridicându-se în urma ei; în mantaua de ploaie avea Francisc Roey dimensiuni supranaturale. Dar tăcerea lor ținu numai o clipită, căci începură să strige cu toatele: „Să plece domnișoara pe o astfel de vreme! Doamne, ce frică am mai dus! Nevasta portarului din oraș ne-a anunțat. In comună arde; toți bărbații au alergat să stingă tocul. Altfel am fi trimis noi trăsura. Doamne mulțămescu-ți, că te avem iară între noi.“

Mary își ascunse emoția și alergă repede în sus. Ajunse în odaia ei încălzită, lângă lampa ei, care ardea.

— „E nouă toată grija și dragostea, de care sunt împărțită? Ori nu mi-am dat sama până acuma?“

Cănele se scânci afară, până ce îl lăsă și pe el în odaie. Din cauza aceasta se arătă el atât de recunoscător, de abea a putut Mary să-și schimbe haina după cum trebuia. Mai cu sama schimbul ciorapilor a mers cu mare greu.

Mai pe urmă își aduse părul în orânduială. Ii veni în minte medalionul mamei, îl scoase iarăși la iveală și-l puse din nou pe după gât. Se uită la el — după ani îndelungați, acum pentru prima oră — și îl strânse în mâna ei și-l sărută. Imediat după aceea aprinse o lumânare și trecu

prin vestibul în odaia tatălui ei. Așază lumânarea pe masă, se aplecă deasupra patului lui și sărută perina dela căpătâi. Apoi ieși. In fața ușii odăii pentru oaspeți rămase locului. „Acolo are să doarmă. Mâne să deschidem odaia iară și a ieșit toată stricăciunea, toată urâtenia din ea.“ Merse apoi din nou în odaia proprie, sună servitoarele și o rugă să încălzească odaia de oaspeți. „Am făcut-o“, răspunse fata de casă. „Să așez lumânarea domnișoarei acolo?“ întrebă ea. Mary i-o dete. — „Au fost-au totdeauna servitoarele așa de bune?“ se întrebă din nou Mary.

Fata rămase înlăuntru, ca să curețe. Mary ieși spre trepte. Acolo rămase din nou pe loc. Cănele, care fusese jos, alerga într'un suflet în sus, — nu mai voia să o piardă. Ea îl netezi plină de recunoștință; asta era o mică *achitare* din simțământul cel mare de mulțumită, de care era plină. „Mâne — astăzi sunt prea obosită încă — mâne am să-i spun lui Francisc Roey toate. Tot ce mi-s'a întâmplat, din fir până în păr. Absolut tot. Poate că o să învăț astfel să mă știu orienta singură“. Cu hotărârea aceasta mândră coborî treptele; înainte de a fi ajuns însă jos de tot, stete încă odată locului: — „Ciudat — prea ciudat. Ca și când nu mi-ar păsa de aș spune-o lumii întregi.“

Cănele sta înaintea ușii spre odaia olandeză; acolo mirosea botișorul lui că se află Francisc Roey.

Ea merse după căne și deschise ușa. Abea se arătă Mary în pervazul ușii, când isbucni Roey, ca și când l-ar fi costat o osteneală enormă

Cumpăr

sau dau in schimb pentru alte obiecte:

Recipise de amanet,
aur, argint sdrobot și bijuterii.

Deutsch Izidor,
orologier și bijutier.
Arad, str. Weitzer János.
(Palatul Minorților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat. **Telefon 438.**

Ziffer Sándor

intreprindere de mașini de scris

Arad, strada Forray, palatul contelui Hunyady.

Unicul vânzător al mașinelor cu renume universal

Underwood Visible,

se pot scrie deodată 15—20 exemplare; soliditatea lor e netrecută; provăzute cu litere românești după plac, se pot primi pentru probă și recomandare **fără taxă.**

Primește și pentru jurul Aradului întocmirea mașinelor în cursul anului întreg și sub îngrijirea mea de specialist, mașinele vor funcționa regulat.

Curs permanent pentru stenografie și contabilitate la mașină.

Mare magazin de aparținente de cea mai bună calitate.

La librăria diecezană din Arad

se găsesc

propise (corecte)

de examen

cu Cor. **1-20** o sută bucăți, plus 20 fileri pentru porto postal; asemenea

cărți potrivite pentru premii școlare.

să tacă atâta timp: „Tiii, da minunat trebuie că trăiești pe aici!“ Și, când văzu cum sare cănele împrejurul ei, adăogă: „Și cum te au de dragă toți!“

Fața lui rădia de fericire.

— „Cum? In unitormă?“ , răspunse ea.

— „Știi D-ta, m'au chemat taman dela o nuntă maaare.“ Roey râdea.

Asta i-a adus ei un gând. Până când cănele îi smulgea și îi trăgea hainele, se uită ea fericită, veselă spre Francisc Roey. „Aici, în Krugskogen a mai locuit odată un general de inginerie.“

Dr. STEFAN TĂMĂȘDAN

medic univ. specialist în arta dentistică,

ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

Prima fabrică de
maccaroane și aluat în Ardeal

frății **Jacob Uhl**

proprietarii primei mori cu sul din Țarat
Sibiiu—Nagyszeben, str. Șaguna 17.

Filiale: Saggasse nr. 30, Jungerwaldstrasse nr. 3.

Își recomandă macaroanele și alte fabri-
cate de aluat recunoscute ca excelente.

Tobuze pentru țigarete
de fabrica

Bardou

care sunt mai bune și mai
plăcute, se capătă la —

Librăria **FRAȚII ROTH**
ARAD, Andrásy-tér. (Vis-à-vis de Monumentul-sfânt).

Cel mai bun și mai încrezut **mijloc de cu-
rățirea și nobilitarea feței**, care se
deosebește de toate mijloacele cunoscute până
acum este

Serail crema a lui Rozsnyay.

Colivă și înmoaie pielea feței, efectul ei tinerească
împrumută feței o finețe de catifea, îndepărtează
pistruii și alunițele, netezește încrețiturile.

Prețul unui tub 1 cor.

Pudră Serail a lui Rozsnyay.

Se pregătește în culoare albă, roză, crem, ca toate
produsele mele de Serail, constă din substanțe
nevătămătoare. E foarte plăcută doamnelor pentru
însușirea ei de a ascunde scăderile.

0 cutie 1 cor. 20 fil.

Săpun Serail a lui Rozsnyay.

Cu miros plăcut și durabil, înmoaie pielea.

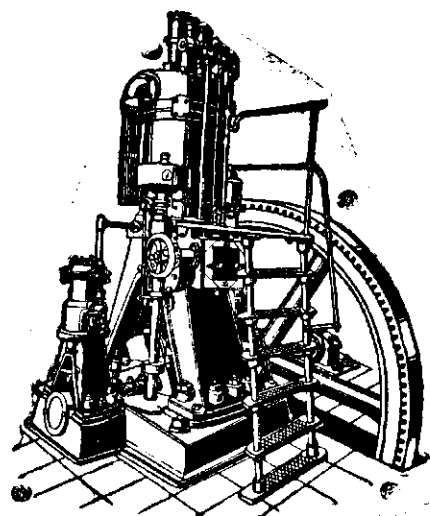
0 bucată 70 fileri.

Pe poșta le trimite:

farmacia **Rozsnyay**

Arad, Szabadság-tér.

Comande din provincă se efectuează încă în aceeași zi.

Execuție modernă, solidă,
și reală de prima clasă,
serviciu prompt și pre-
țuri moderate.

Multe patente proprii.

380 lucrători și oficanți.
Premiat la expoziția din
București 1906 cu Grand
Prix, cea mai înaltă dis-
tincție și medalie de aur.
La expoziția regnicolară
din Cincibiseriei 1907 cu
medalie de aur, la expoziția
din Sepsiszentgyörgy cu
medalie de aur.

Doă fabrici proprii.

Frații Schiel

fabrică de mașini, stabiliment pentru edificare de mori, turnă-
torie de fier.

B r a ș o v.

Cea mai mare fabrică de fier din Ardeal efectuează:

stabilimente de turbine, motoare și locomobile de
uleiu brut „Coroana“, mori mânate cu motor și
apă, stabilimente electrice, stabilimente de trans-
misiune, mașini de sămănat, pieptene de lână.

Inginer

Eugen Tilea

Bureau Tehnic

București, Calea-Victoriei 76.

Proiectarea și construirea
de vile, școli și tot felul
de clădiri în stil românesc
:: și modern. ::

◆ ◆
Construcțiuni în beton
armat, alimentări cu apă
și canalizări de orașe,
construcțiuni de magazii
- de cereale etc. -

Wällischhof

stabiliment de hydrotherapie și sanatorii aranjat conform tuturor recerințelor moderne; — dietetică după sistemul lui **dr. Sahmann**; — (băi de aer, de soare, de aburi, de aer cald, de acid carbonic, de oxygen, de radium, băi medicinale, băi electrice, gimnastică, etc.)

30 minute depărtare dela Viena în regiune romantică și sănătoasă. Indicat la toate boalele nervoase și cele ale schimbului organic (neurasthenie, histerie, anemie, diabet, diatheză urică, reumatism, boale de stomach : : și de intestine, etc. : :

Cure de îngrășare și de slăbire. — Nu se primesc în : : stabiliment: boale infecțioase și boale psihice. : :

Posta: Maria-Enzersdorf bei Wien.
Telegr. și telefon: Wällischhof-Giesshübel bei Wien.

Cu prospecte și detaluri stă la dispoziție direcțiunea și medicul-șef al stabilimentului:

Dr. Marius Sturza.

1909 Paris grand Prix.

Premiat: Presburg 1908, cu crucea de onoare cu coroană de aur și cu medalia expoziției.

Premiat: Sibiu 1903 cu crucea de argint. | Premiat: Timișoara 1908 cu medalie de aur.
Premiat: 1909 Mähr-Ostran cu premiul prim, diploma de onoare.

Prima fabrică de brânză din Ardeal
mănată cu electricitate.

Urmașul lui Ioan Groffner

Frideric Homm

Sibiu — Nagyszeben.

Telefon Nr. 148. • Weinanger 2—6. • Intemeiată în 1872.

Fabrică de brânză fină de oaie.

Vânzare en gros și în detalii cu Ardeleni.

Brânză Grojer și Emmenthal, unt de teo.

Producție de ouă artificiale și răcoritoare.

ANUNȚ.

Prima turnătorie de fier și alamă Sibiană, fabrică de mașini agricole și industriale, atelier de mori și mare prăvălie de fier.

Are onoare a recomanda P. T. public bogatul său depozit în mașini de treerat cu brațul, cu manej în curele sau cu transmisiuni, treerător cu scuturător de paie cu însăcutor și dublu curățitor de ori ce mărime, asemenea motoare încălzite cu benzin sau păcură dela 2 cai putere însus, mașini de treerat trifoiu, mașini de secerat cu și fără aparat de legat, cositoare de nutreț, greble americane pentru strânsul nutrețului, mașini de lână cu darac sau lup, piua pentru abule (postav), mori pe postament foarte solid din lemn tare, pietrii de mori de Buda, franceze, sucoroer, cincantină, și de Königsberg.

Curele prima calitate englezești.

Cu un cuvânt tot soiul de mașini agricole sau industriale în asortiment mare depozit din ori ce soiul de mașini mari sau mici, cu **prețurile cele mai moderate și condițiuni de plată favorabile.**

Cine dorește a-și procura ori și ce mașini și vrea să fie cinstit servit — cu garanță — să se adreseze acestei firme.

Cataloage și desemnuri la cerere gratis și franco.

Ferți-vă de escroci?